

Jaarverslag 2016

Inhoud

Een jaar in cijfers 3

Vooraf 4

Bestuursverslag

Het jaar in hoofdpunten 7

Vermogensbeheer 15

Risicobeheersing 22

Profiel & organisatie 26

Jaarrekening

Balans per 31 december 2016 29

Staat van baten en lasten over 2016 30

Kasstroomoverzicht over 2016 31

Toelichting jaarrekening 32

Toelichting op de balans 36

Toelichting op de staat van baten en lasten 45

Overige gegevens

Actuariële verklaring 51

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 53

Rapport Intern Toezicht 58

Oordeel Verantwoordingsorgaan 60

Kerncijfers laatste 10 jaar 61

Bijlagen

Bijlage 1 – Personalialia per 31 december 2016 63

Bijlage 2 – Hoofdpijnen Pensioenregeling 2016 64

Bijlage 3 – Strategische benchmarkbeschrijving 65

Vooraf

2016 was het eerste volledige boekjaar voor Progress als gesloten fonds: er worden bij ons geen nieuwe pensioenaanspraken meer opgebouwd, dat doen de medewerkers van Unilever-bedrijven in Nederland sinds april 2015 bij ons zusterfonds Forward. We betalen de opgebouwde pensioenen uit en tot de laatste euro is uitgekeerd beheren we de pensioenkas zo goed mogelijk. Ons streven daarbij is ervoor te zorgen dat we de pensioenen jaarlijks kunnen indexeren.

In 2016 zijn we daarin opnieuw geslaagd. We hebben zowel op 1 januari 2016 als op 1 januari 2017 de pensioenen volledig kunnen indexeren. Voor onze deelnemers en gepensioneerden is dat belangrijk. Voor ons is het iets waar we trots op zijn.

Financieel is het een lastig jaar geweest. We hebben op onze beleggingen een positief rendement gehaald van 8,9%, maar het jaar werd toch gedomineerd door de per saldo opnieuw dalende rente. Bij een lage rente moeten we meer geld in kas hebben voor de pensioenen, of in vaktermen: onze verplichtingen stijgen. Dat heeft onze dekkingsgraad onder druk gezet. We sloten het jaar af met een beleidsdekkingsgraad van 121%.

Achter de schermen is 2016 een jaar geweest waarin we belangrijke stappen hebben gezet om een goede toekomst voor ons fonds te waarborgen. Allereerst zijn we met ons nieuwe bestuursmodel van start gegaan, het one-tier board model. Daarin blijven de vertegenwoordigers van de werknemers, gepensioneerden en werkgever een belangrijke rol spelen als beleidsmakers en toezichthouders, terwijl het bestuur versterkt is met drie directieleden van de uitvoeringsorganisatie en met mij als een onafhankelijk voorzitter. De eerste ervaringen stemmen tot tevredenheid.

Een zeker zo belangrijke stap is de voorbereiding op de overgang van Progress samen met Forward naar een APF, een algemeen pensioenfonds. In het APF kunnen beide fondsen blijvend verder onder één bestuur, terwijl ze hun eigen vermogen en eigen beleid houden. Dat is van cruciaal belang voor de continuïteit van beide fondsen. De voorbereiding van de oprichting van het APF heeft veel werk geleverd. Met name het verkrijgen van een vergunning van De Nederlandsche Bank (DNB) heeft meer voeten in de aarde gehad dan verwacht. Maar het is gelukt: op 1 januari 2017 zijn beide fondsen gefuseerd in het APF Unilever en gaan vervolgens verder als kring Progress en kring Forward.

Er is in 2016 nog veel meer werk verzet. Er is een onderzoek van DNB geweest naar ons vermogensbeheer, we hebben onderzocht hoe we de robuustheid van onze ICT-infrastructuur nog verder kunnen borgen, we hebben ons voorbereid op de verwachte verplichting van de central clearing wetgeving voor pensioenfondsen. Maar het grootste deel van het werk is en blijft toch ons reguliere werk: het beheren van het pensioenvermogen, het administreren en het uitbetalen van de pensioenen en het communiceren hierover. Doordat de directieleden van onze uitvoeringsorganisatie het afgelopen jaar meer dan normaal bezet waren door alle drukte, hebben de uitvoerend medewerkers dat merendeel van het werk met een hoge mate van zelfstandigheid op zich genomen. Dat hebben ze voortreffelijk gedaan en dat vind ik een groot compliment waard.

Tot slot: er is in het afgelopen jaar afscheid genomen van een aantal bestuursleden die hun termijn erop hadden zitten. Dat zijn Rob Stolk, die mij tot 1 april 2016 voorging als bestuursvoorzitter, Rob Clement, Peter de Lang,

Marianne Rots en Gijsbert de Zoeten. Ik wil hen graag hartelijk bedanken voor wat ze voor ons fonds hebben betekend. Een speciaal woord van dank ook voor de leden van het Verantwoordingsorgaan. We hebben in 2016 opnieuw vruchtbaar samengewerkt en ik ben ervan overtuigd dat we dat blijven doen.

We gaan een nieuw jaar in. Progress gaat verder in het APF Unilever. De organisatie staat. We zijn klaar voor de toekomst.

Ruud Hommes, voorzitter bestuur Unilever APF

Bestuursverslag

Het jaar in hoofdpunten

Volledige indexatie toegekend

Progress heeft als ambitie om de pensioenen jaarlijks te indexeren. Ons doel daarbij is de pensioengerechtigden te compenseren voor de prijsstijgingen in Nederland en de pensioenen van de deelnemers die nog in dienst zijn bij een van de Unilever-bedrijven mee te laten groeien met de cao-loonstijgingen bij Unilever. Die doelstellingen kunnen we alleen realiseren als onze beleidsdekkingsgraad boven de TBI-grens ligt, de wettelijke grens voor volledige, toekomstbestendige indexatie. Voor ons fonds lag die grens in oktober 2016 (het meetmoment voor het indexatiebesluit) op een beleidsdekkingsgraad van 121,4%. Daaraan voldeden we precies: onze beleidsdekkingsgraad bedroeg eind oktober namelijk 121,4%.

Het bestuur heeft daardoor kunnen besluiten de pensioenen op 1 januari 2017 volledig te indexeren, net als begin 2016. Voor de pensioengerechtigden (en ex-deelnemers die

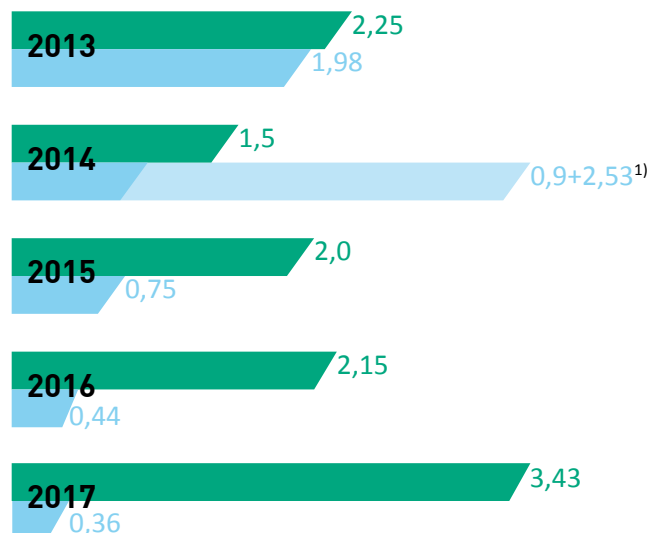
niet meer bij Unilever werken) betekent dat een verhoging met 0,36%. Voor de deelnemers die nog bij Unilever werken zijn de pensioenen verhoogd met 3,43%.

De kans dat we de pensioenen ook de komende jaren kunnen indexeren schatten wij positief in. In ons voordeel werkt dat de beleidsdekkingsgraad ondersteund zal worden door de vrijval van de aanwezige buffers op de pensioenen die we uitkeren. Daarnaast is bij de huidige lage rente, waarmee de verplichtingen berekend zijn, een relatief laag beleggingsrendement al voldoende om de dekkingsgraad te ondersteunen. We verwachten wel dat de rente op termijn zal oplopen naar een neutraler niveau. Natuurlijk biedt onze verwachting voor indexatie in de komende jaren geen garanties. Een nog verder dalende rekenrente of tegenvallende beleggingsopbrengsten kunnen wat dat betreft roet in het eten strooien.

Indexatie pensioen in % (per 1 januari van een jaar)

- Actieve deelnemers
- Gepensioneerden en slapers

¹⁾ Tot nu toe heeft Progress de pensioenen steeds volledig kunnen indexeren, behalve in 2009. De toen gemiste indexatie is in 2014 alsnog ingehaald.

Rendement en vermogensgroei 2016

In 2016 boekte Progress een rendement van 8,9% op de totale beleggingsportefeuille. Het afdekken van het rente- en inflatierisico leverde een bijdrage van 1,1%.

Met ons rendement in 2016 versloegen we onze benchmark met 0,2%. Wij tonen onze rendementen altijd na aftrek van kosten. Binnen vastgestelde bandbreedtes kunnen we om tactische redenen afwijken van ons strategisch beleid en daarmee van de benchmark. Doelstelling hiervan is om jaarlijks 0,25% extra rendement te genereren. In die doelstelling zijn we in 2016 niet geslaagd, maar op drie- en vijfjaarsbasis wel.

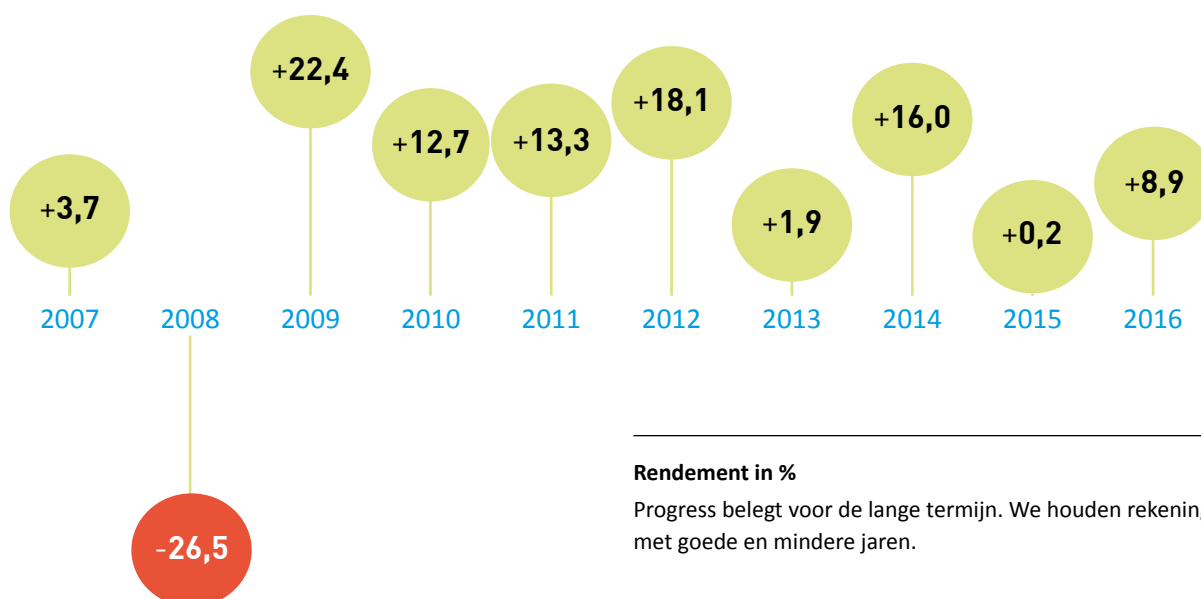
Het belegde vermogen steeg van € 4,6 miljard naar € 5,1 miljard. De nominale pensioenverplichtingen stegen van € 3,7 miljard naar € 3,9 miljard. Die stijging is het saldo van enerzijds een afname van de verplichtingen doordat er pensioenen zijn uitbetaald (terwijl er geen nieuwe aanspraken meer bij komen vanwege de gesloten fondssituatie) en anderzijds de stijging van de verplichtingen door de gedaalde rekenrente in 2016.

Progress belegt het vermogen met als doel een

optimaal rendement te behalen bij een aanvaardbaar risico. Uitgangspunt is de beleidsdekkingsgraad zo ver mogelijk boven de TBI (de grens voor toekomstbestendige indexatie) te laten stijgen, terwijl het risico dat we onder die grens zakken acceptabel blijft. Een van de instrumenten om het risico te beheersen is de spreiding van het vermogen over verschillende beleggingscategorieën.

In de tabel hieronder ziet u wat de rendementen van de verschillende soorten beleggingen in 2016 waren. In de figuur onderaan deze pagina ziet u een overzicht van onze rendementen over de laatste 10 jaar.

	Rendement 2016	
	Progress	Benchmark
	%	%
Vastrentende waarden	7,5	6,6
Aandelen	9,3	9,9
Vastgoed	9,3	9,3
Private Equity	3,5	3,5
ESG Value Creation	8,2	8,2
Commodities	13,6	9,8
Subtotaal assets	8,4	8,1
Valutaderivaten	-1,0	-1,0
Futures	0,1	0,1
Renteswaps	1,6	1,7
Inflatieswaps	-0,6	-0,5
Totaal assets	8,9	8,7

Rendement in %

Progress belegt voor de lange termijn. We houden rekening met goede en mindere jaren.

Wijzigingen in beleggingsportefeuille in 2016

Het bestuur heeft in 2016 een aantal belangrijke stappen gezet in het vermogensbeheer. Ook is er veel aandacht uitgegaan naar het onderzoek dat DNB in 2016 heeft uitgevoerd naar ons vermogensbeheer. Meer over dat alles leest u verderop in dit verslag.

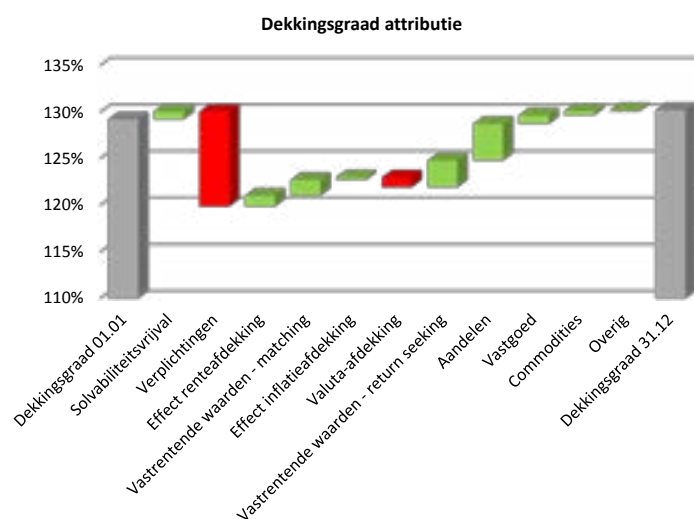
Dekkingsgraad

Progress begon 2016 met een actuele dekking van 129%. De beleidsdekking bedroeg 134% en de reële dekking 105%.

De actuele dekking daalde de eerste maanden van 2016 fors als gevolg van tegenvallende beleggingsresultaten maar vooral door een scherpe daling van de rente. Bij een dalende rente moeten we meer geld in kas hebben voor de pensioenen, oftewel: onze verplichtingen stijgen. Onze actuele dekking zakte in februari zelfs tot 115%. Na februari liet de rente een grillig verloop zien, om in de laatste twee maanden van het jaar op te veren. Dat kwam onder meer door de investeringsbeloften van president-elect Trump. De actuele dekking sloot uiteindelijk af op 130%, één procentpunt hoger dan de beginstand van het jaar. In de beleidsdekking, het twaalfmaandsgemiddelde van de stand van de actuele dekking, werkte die late stijging van de rente uiteraard minder door. Onze

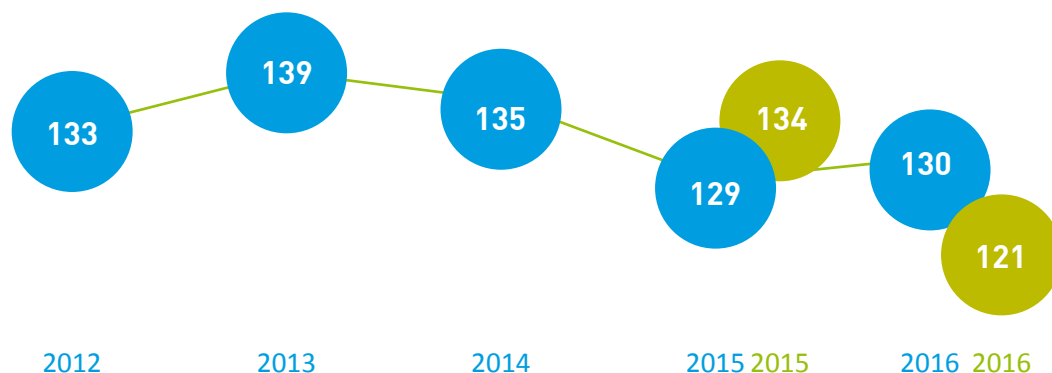
beleidsdekking bleef steken op 121%. We hadden extra last van de dalende rente omdat we onze renteafdekking vanaf 2015 verlaagd hebben naar 30-35% van de nominale verplichtingen. Dat hebben we gedaan op basis van de ALM-studie uit 2015, waaruit bleek dat een lagere renteafdekking voor ons fonds betere vooruitzichten geeft op het behalen van onze doelstelling (een beleidsdekking boven de TBI, de grens waarboven we volledig mogen indexeren). Als op termijn de rente volgens de verwachting weer naar meer neutrale niveaus zal stijgen, zullen wij daar bij een lagere renteafdekking extra van profiteren. We wisten dat op de korte termijn het risico daardoor zou toenemen, maar vonden dat acceptabel gezien de lage rentestand en de aanwezige buffers bij ons fonds. In 2016 heeft die lagere renteafdekking negatief uitgewerkt. Per saldo is de rente waarmee we onze pensioenverplichtingen moeten berekenen in 2016 gedaald van 1,64% naar 1,28%. Onze renteafdekking van 30-35% heeft op zich wel positief uitgewerkt en ervoor gezorgd dat onze dekking niet nog verder is weggezakt. De reële dekking, berekend volgens methodiek DNB, was eind 2016 99%.

Hieronder ziet u schematisch weergegeven hoe de verschillende factoren in 2016 uitwerkten op onze actuele dekking. In de grafiek op de volgende bladzijde ziet u hoe onze actuele dekking en (vanaf 1 januari 2015) beleidsdekking zich de laatste jaren hebben ontwikkeld.

Dekkingsgraad in %

- Actuele dekkingsgraad op 31 december
- De beleidsdekkingsgraad is een maatstaf voor de financiële gezondheid van een fonds. Het is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad over 12 maanden.

Vermogensbeheeronderzoek DNB

In 2016 heeft DNB een onderzoek uitgevoerd naar de robuustheid van ons vermogensbeheer. Een dergelijk onderzoek richt zich niet inhoudelijk op ons beleid (bijvoorbeeld op de risicohouding), maar meer op de operationele kant, zoals op de wijze van besluitvorming, procedures, documentatie en verslaglegging. De aanbevelingen van DNB die aanpassingen nodig maken, zullen in 2017 worden geïmplementeerd. Belangrijk is te melden dat DNB in het vermogensbeheeronderzoek in algemene zin positief was en een aantal aanbevelingen heeft gedaan die ons proces verder versterken. Dat geeft ons vertrouwen in de manier waarop wij het vermogensbeheer georganiseerd hebben.

Premie en garantie-afspraken met de sponsor

Op 1 april 2015 is Progress een gesloten fonds geworden. Er komt dus geen premie meer binnen. Er zijn in de uitvoeringsovereenkomst wel garanties afgesproken met de sponsor Unilever over het aanvullen van tekorten bij het fonds. Op basis van de situatie per 31 oktober (als wij de indexatie bepalen) betekende dit een

bijstorting van €31,5 miljoen, die begin 2017 is ontvangen.

Kosten pensioenuitvoering

In 2016 gaf Progress € 2,6 miljoen uit aan pensioenuitvoeringskosten. Per deelnemer bedroegen de kosten € 125,- berekend over alle deelnemers inclusief slapers en pensioengerechtigden. Dat is een stijging van € 8,- per deelnemer ten opzichte van 2015. Deze stijging is toe te wijzen aan de daling van het aantal deelnemers in ons fonds, als gevolg van waardeoverdrachten en overlijdensgevallen. Bij een gelijk aantal deelnemers zouden de kosten gelijk gebleven zijn. Als we de kosten per deelnemer op de methodiek van de Pensioenfederatie berekenen, waarbij de slapers niet meegenomen worden, zijn de kosten per deelnemer € 180,-.

Pensioenregeling

2016 is het eerste volledige jaar dat Progress een gesloten fonds is. Er worden dus geen nieuwe pensioenaanspraken meer opgebouwd. In de pensioenregeling zijn in 2016 geen veranderingen doorgevoerd.

Haalbaarheidstoets

Deel	Toets	Grens	Realisatie 2017
A	Verwacht pensioenresultaat vanuit feitelijke dekkinggraad	Minimaal 100%	102%
D	Spreiding tussen verwacht resultaat en het pensioenresultaat in een slechtweerscenario vanuit feitelijke dekkinggraad	Maximaal 5%	2%

De uitkomsten voldoen beide aan de vastgestelde ondergrenzen. Er is wettelijk geen aanleiding om in gesprek te gaan met sociale partners over de financiële opzet van de pensioenregeling.

Governance

In 2015 heeft het bestuur van Progress besloten op een nieuw bestuursmodel over te gaan, het zogeheten one-tier board model. Dit is op 1 april 2016 in werking getreden. Dat betekent een forse verandering in de bestuursstructuur bij ons fonds.

In het one-tier board model hebben de bestuursleden vanuit de traditionele partijen (werkgever, werknemers en pensioengerechtigden) de status van niet-uitvoerend bestuurslid. Daarnaast zijn er drie leden van de directie van de uitvoeringsorganisatie als uitvoerend bestuursleden toegevoegd aan het bestuur. Belangrijk is ook dat er een onafhankelijk voorzitter in het bestuur is gekomen, een externe deskundige die niet aan een van de traditionele geledingen verbonden is en zodoende onpartijdig is. De externe voorzitter is ook een niet-uitvoerend bestuurslid. De bestuursleden hebben verschillende rollen. Het beleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de uitvoerend en niet-uitvoerend leden. De niet-uitvoerend leden hebben daarnaast een toezichthoudende rol. Ze letten op het functioneren van het bestuur als

geheel, met speciale aandacht voor adequate risicobeheersing en zorgvuldige afweging van de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden. Zij zien ook toe op de uitvoerende bestuursleden, die verantwoordelijk zijn voor de operationele zaken.

Waarom is voor deze vorm gekozen? De belangrijkste voordelen zijn dat het interne toezicht dicht op de beleidsvorming en uitvoering zit. Daarnaast is het bestuur ervan overtuigd dat deze vorm voor een meer efficiënte takenverdeling zorgt. De niet-uitvoerde bestuursleden worden ontlast op het gebied van de uitvoering, en krijgen daardoor meer ruimte voor beleidsvorming en toezicht. De onafhankelijke voorzitter en de uitvoerend bestuursleden waarborgen dat er voldoende professionele kennis in het bestuur aanwezig is. Heel belangrijk is ook dat in dit model de werknemers, pensioengerechtigden en werkgevers in het bestuur vertegenwoordigd blijven. Dat wordt door alle betrokkenen van groot belang geacht. Daarom is er nadrukkelijk niet gekozen voor een model dat alleen bestaat uit professionele bestuurders. Zo is en blijft Progress een fonds van en voor onze mensen.

De Visitatiecommissie, die voorheen een rol in het interne toezicht speelde, is verdwenen. Deze taak is overgenomen door de niet-uitvoerende bestuursleden. Zij leggen verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan, wat is blijven bestaan. Daarnaast is er een Auditcommissie ingesteld als extra toetsingsorgaan, die de niet-uitvoerende bestuursleden ondersteunt op het gebied van financiële informatie, beleggingsbeleid en risicomangement. Daarnaast is het Progress Advisory Committee omgevormd naar een Beleggingsadviescommissie. In 2016 is een start gemaakt met de HR-commissie die zich bezig houdt met onder andere bestuursopvolging, opleiding en arbeidsvoorwaarden.

De ervaringen in het eerste halve jaar met het nieuwe bestuursmodel stemmen tot tevredenheid. Natuurlijk moeten de

bestuurders in sommige opzichten nog wennen aan de nieuwe rolverdeling, waarbij de afbakening van taken en verantwoordelijkheden zich de komende tijd nog verder zal moeten verdiepen.

Schematisch overzicht One-Tier Board

Aantal bijeenkomsten bestuur en commissies

Het voltallige bestuur is in 2016 acht keer bijeen geweest en heeft daarnaast twee keer overleg gevoerd met het Verantwoordingsorgaan. De Auditcommissie heeft in 2016 vier keer vergaderd in aanwezigheid van uitvoerende bestuursleden. De Auditcommissie heeft ook nog onafhankelijk van de uitvoerende bestuursleden overleg gehad met de accountant en certificerend actuaaris. De Beleggingsadviescommissie heeft vier keer vergaderd, steeds in aanwezigheid van uitvoerend bestuursleden en vertegenwoordigers van Uninvest. De HR-commissie is één keer samengekomen ter voorbereiding op de officiële start per 1 januari 2017.

Onderwerpen die aan de orde zijn gekomen zijn o.a. de inrichting van de organisatie en het risicomanagement (Auditcommissie), aanpassingen in de beleggingsportefeuille en het afbouwen van de inflatieafdekking (Beleggingsadviescommissie) en opvolging van aftredende bestuurders (HR-commissie).

Wisselingen in het bestuur

Per 1 januari 2016 is Jelmer Jongsma nieuw benoemd als bestuurslid bij Progress ter vervanging van Marianne Rots. Wij bedanken haar voor haar jarenlange inzet. Rob Stolk is per april 2016 gestopt als bestuurslid. Rob was sinds 2011 tevens voorzitter van het bestuur. We zijn Rob veel dank verschuldigd voor zijn inzet in

deze jaren. Hij is opgevolgd door Ruud Hommes per 1 april 2016, die de functie van onafhankelijk voorzitter bekleedt en tevens niet-uitvoerend bestuurslid is.

Vanwege de overgang naar een Algemeen Pensioenfonds op 1 januari 2017 hebben Rob Clement, Peter de Lang en Gijsbert de Zoeten hun functie in het bestuur opgegeven per 31 december 2016. Wij hebben hun jarenlange inzet voor het fonds zeer op prijs gesteld.

Scholing

Ook in 2016 hebben we geïnvesteerd in de scholing van de bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan. In 2016 zijn er drie themasessies van vier uur gehouden voor alle leden van beide Verantwoordingsorganen over actuele onderwerpen, zoals het bestuursverslag en de jaarrekening, het Algemeen Pensioenfonds en de dekkingsgraadssystematiek. Voor geïnteresseerde leden van de beide Verantwoordingsorganen (en enkele leden van de Vereniging van Unilever Gepensioneerden) is er een training door SPO gehouden bestaand uit vier modules van vier uur waarin de basisbeginselen van de pensioenwereld werden behandeld.

Vanaf oktober 2016 wordt er voor de bestuursleden voorafgaand aan elke bestuursvergadering een educatiesessie gehouden, waarin een relevant onderwerp wordt behandeld. Tevens is er door bestuursleden meerdere keren gebruik gemaakt van een uitnodiging voor een seminar van een externe partij.

Door het tot stand brengen van samenwerking met het scholingsinstituut SPO, het oprichten van een kandidatengroep en het werven van nieuwe bestuursleden is de continuïteit van het bestuur verder gewaarborgd. In samenwerking met SPO is ook het geschiktheidsplan verbeterd en is er een programma opgezet voor permanente educatie.

Progress over naar APF Unilever

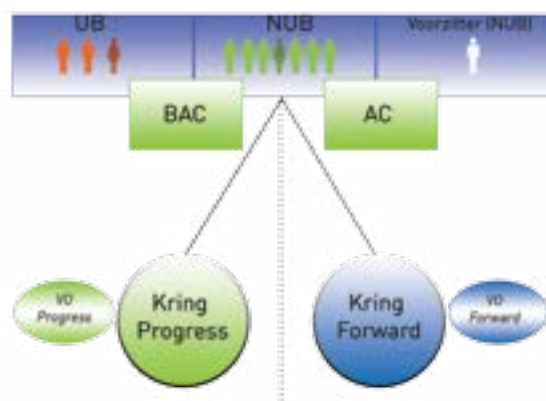
Eind 2015 is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om de twee Unilever-pensioenfonds, Progress en Forward, onder te brengen in een APF. APF is de afkorting voor Algemeen Pensioen Fonds. De wetgever heeft het APF vanaf 1 januari 2016 mogelijk gemaakt zodat pensioenfonds op kunnen gaan in een grotere organisatie, met één enkel bestuur, terwijl ze wel een afgescheiden pensioenvermogen kunnen behouden, een eigen premie- en beleggingsbeleid en een eigen pensioenregeling. De Unilever-fonds zijn de enige ondernemingspensioenfonds die in 2016 een vergunningaanvraag voor een APF hebben ingediend bij DNB. Alle andere aanvragen kwamen van marktpartijen, met name verzekeraars.

De belangrijkste reden om een APF op te richten, was dat de beide Unilever-fonds in een APF verder kunnen gaan onder één enkel bestuur. De laatste jaren is het besturen van een pensioenfonds steeds complexer geworden. Met name de toenemende regelgeving vanuit de overheid legt een steeds grotere druk op het bestuur, zowel wat betreft de benodigde kennis als wat betreft tijdsinvestering. Het is een belangrijk punt van zorg of er ook in de toekomst voldoende gekwalificeerde mensen binnen Unilever te vinden zullen zijn, die de taak op zich willen en kunnen nemen om in het bestuur van de fondsen te gaan zitten. Dat is voor ieder ondernemingspensioenfonds lastig, maar binnen de Unilever-context misschien wel extra omdat bestuursleden door internationale overplaatsingen niet altijd hun termijn kunnen uitspelen. De stap richting APF was voor de continuïteit van het bestuur van beide Unilever-fonds dus cruciaal. Overigens hebben de beide fondsen vanaf de start van Forward op 1 april 2015 van DNB toestemming gekregen voor een tijdelijke personele unie binnen de besturen.

Aanvankelijk mikte het bestuur op een start van het APF op 1 juni 2016. De vergunningaanvraag voor het APF bleek echter een buitengewoon

taai traject. Het bestuur heeft de indruk dat dit komt doordat de wet impliciet gericht was op APF-en die opgericht zouden worden door marktpartijen en niet door bestaande ondernemingspensioenfonds die direct een vermogen inbrengen. Uiteindelijk werd de vergunning eind 2016 verkregen, zodat het Unilever APF op 1 januari 2017 van start kon gaan.

Het proces van vergunningaanvraag voor en voorbereiding van de oprichting van het APF heeft in 2016 veel aandacht van het bestuur gevestigd. Ondanks de vertraging stemt het tot tevredenheid dat het Unilever APF op 1 januari 2017 een feit is geworden. Het permanent onder een bestuur brengen van beide fondsen is cruciaal voor de efficiëntie van de fondsen en continuïteit van het bestuur en daarmee voor een gezonde toekomst van de Unilever-fonds.

UB = Uitvoerend bestuursleden; NUB = Niet-uitvoerend bestuursleden; BAC = Beleggingsadviescommissie; AC = Auditcommissie; VO = Verantwoordingsorgaan

Hier ziet u hoe het Unilever APF is ingericht. Beide kringen houden een eigen, afgeschermd vermogen en een eigen beleggings-, indexatie- en premiebeleid. Er is één algemeen bestuur, de Raad van Bestuur. Elke kring krijgt binnen het APF zijn eigen Verantwoordingsorgaan. De voorzitter is ook een niet-uitvoerend bestuurslid.

Code pensioenfonds

Progress volgt de normen voor goed pensioenfondsbestuur zoals die zijn vastgelegd in de Code Pensioenfonds. De Code is in 2014 in werking getreden als aanvulling op wat er al in de wet is vastgelegd. De bepalingen in de Code gaan over het functioneren van het bestuur en andere organen van het pensioenfonds, maar ook over onderwerpen als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen.

De Code is leidend maar niet bindend. Pensioenfonds kunnen er weloverwogen van afwijken. In 2016 voldeed Progress aan alle aanbevelingen.

In 2015 voldeden we niet aan bepaling 64, waarin gesteld wordt dat leden van een Visitatiecommissie niet langer dan 8 jaar bij een fonds betrokken mogen zijn. Omdat we sinds de overgang naar het one-tier board model geen Visitatiecommissie meer kennen is deze bepaling niet langer van toepassing.

In 2015 voldeden we tijdelijk ook niet aan bepaling 68, waarin vastgelegd is dat in het bestuur, het Verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan ten minste één lid van boven de 40 jaar en één lid van onder de 40 jaar zit. In 2016 voldeden we wel aan deze norm.

Communicatie

Progress vindt goede communicatie met de deelnemers van groot belang. Onder goed verstaan we: tijdig, volledig (maar niet overbodig) en helder. In 2016 is er onder meer aandacht uitgegaan naar de overgang van het fonds in het Unilever APF, naar het nieuwe bestuursmodel en niet in de laatste plaats naar de financiële positie van het fonds en de mogelijke gevolgen voor de indexatie. Ook hebben we in 2016 een onderzoek uitgevoerd naar de tevredenheid van onze deelnemers en gepensioneerden over het functioneren van de Unilever-fonds in het

algemeen en de informatievoorziening in het bijzonder. We nodigden daarvoor alle 2.750 Nederlandstalige medewerkers en een selectie van 1.500 gepensioneerden uit. Van 15% van de deelnemers en 44% van de gepensioneerden ontvingen we een ingevulde vragenlijst. Doel was om te bekijken waar we onze dienstverlening kunnen verbeteren. De belangrijkste constatering: 67% van de deelnemers en 91% van de gepensioneerden is het helemaal eens met de stelling “Mijn pensioen is bij Progress/Forward in goede handen.”

Top 3 sterke punten

1. Ons functioneren en onze communicatie krijgen gemiddeld een 8,0 van de actieve deelnemers en een 8,4 van onze gepensioneerden.
2. Onze communicatie wordt door veel medewerkers en gepensioneerden gelezen.
3. De verschillende communicatiemiddelen scoren hoog op begrijpelijkheid.

Top 3 aanbevelingen

1. Bied de keuze aan om communicatie digitaal of op papier te ontvangen.
2. Vergroot de kennis over pensioen. Vooral bij jongeren.
3. Geef gepensioneerden meer toelichting bij veranderingen, bijvoorbeeld in het netto pensioen.

Met deze aanbevelingen gaan wij in 2017 aan de slag. In het eerste halfjaar willen we een special naar alle actieve deelnemers sturen waarin we een aantal misverstanden over pensioen aan de orde stellen. Later in het jaar staat een onderzoek naar de mogelijkheden van digitalisering gepland.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer van Progress is erop gericht dat we de pensioenen jaarlijks kunnen indexeren, een van onze belangrijkste doelstellingen. Daarvoor moet onze dekkingsgraad boven de TBI-grens blijven, de grens waarboven de wet volledige, toekomstbestendige indexatie toestaat. In dit hoofdstuk geven we inzicht in de belangrijkste uitgangspunten van ons beleid en de beleggingsbeslissingen van het bestuur in 2016. Dat doen we aan de hand van de vijf pijlers waarop ons vermogensbeheer stut.

Pijler 1: Dynamisch beleggingsbeleid

Om te voldoen aan de doelstelling om boven de TBI-grens te blijven, hanteert Progress een dynamisch beleggingsbeleid. Bij hogere dekkingsgraden worden de risico's beperkt, om de dekkingsgraad te beschermen.

Het risicoprofiel is afgestemd op de karakteristieken van Progress als gesloten fonds met een vrij hoge gemiddelde leeftijd van de deelnemers. Bij de overgang naar een gesloten fonds in 2015 is besloten tot een wat minder offensieve strategische beleggingsmix. In deze beleggingsmix blijft het belang in aandelen beperkt tot 31% van de portefeuille.

In 2016 is, net als in 2015, belegd volgens deze mix. Bij deze mix worden er voldoende beleggingsrisico's gelopen om de benodigde verwachte rendementen te kunnen halen en daardoor de dekkingsgraad te ondersteunen, maar blijven de neerwaartse risico's aanvaardbaar.

Pijler 2: Diversificatie

Om een optimaal resultaat te kunnen behalen bij een verantwoord risico, spreidt Progress het vermogen over verschillende soorten

beleggingen. In de ALM-studie van 2015 is de strategische verdeling bepaald. Die is in 2016 niet veranderd. Wel kan er binnen een bepaalde bandbreedte om tactische redenen van worden afgeweken.

	Strategische verdeling eind 2016	Portefeuille verdeling eind 2016
	%	%
Vastrentende waarden	51,0	52,1
Aandelen	31,0	35,5
Vastgoed	9,0	8,2
Private Equity	3,0	2,5
ESG Value Creation	1,0	1,0
Commodities	5,0	0,0
Korte termijn belegde middelen	0,0	0,7
Totaal assets	100,0	100,0

Hier ziet u hoe de strategische beleggingsmix er in 2016 uitzag en in hoeverre de feitelijke verdeling daarvan eind 2016 afweek.

Belangrijkste veranderingen in 2016

Naar één wereldwijde aandelenportefeuille. In 2015 is begonnen met een herstructurering van de aandelenportefeuille. In 2016 is daarin een nieuwe, belangrijke stap gezet. Voorheen belegden we in een aantal regionale aandelenfondsen. Die zijn nu samengevoegd in één wereldwijd fonds, het Global Alpha fonds

van Uninvest. Die stap is gezet omdat gebleken is dat spreiding over regio's steeds minder voordelen oplevert. Aandelenmarkten over de wereld raken steeds meer verbonden en reageren dus steeds meer gelijk. In het nieuwe fonds beleggen we niet meer regionaal verdeeld, maar verdeeld over verschillende beleggingsstijlen. Onderzoek heeft uitgewezen dat dit op de lange termijn bezien kan zorgen voor een betere risico-rendementsverhouding.

We hebben daarbij gekozen voor spreiding van de aandelenbeleggingen over vier stijlen:

- Waardering: beleggen in aandelen die ondergewaardeerd zijn, dus relatief goedkoop;
- Momentum: aandelen die het goed hebben gedaan en waarvan een verder positief koersverloop verwacht wordt;
- Kwaliteit: aandelen van bedrijven met een hoge winstgevendheid;
- Grootte: waarbij vanwege de betere rendementsverwachtingen gekozen wordt voor small caps, aandelen van de wat kleinere ondernemingen.

De omzetting van de aandelenbeleggingen naar het Global Alpha fonds is gerealiseerd in juni van het afgelopen jaar. Het rendement is positief geweest, met 15,0% voor de resterende maanden van 2016.

Commodities afgebouwd

De beleggingen in commodities (voornamelijk grondstoffen en landbouwproducten) zijn in 2016 afgebouwd. Daarmee is het besluit van het bestuur uit 2015 uitgevoerd. Uit een analyse was gebleken dat de spreidingseffecten van commodities tegenvallen. Ook werd geconstateerd dat commodities te weinig bescherming bieden bij de meest waarschijnlijke negatieve economische scenario's. De rendementen vielen tegen en rechtvaardigden niet de risico's die de laatste jaren erg groot zijn gebleken. Wel spelen commodities een rol in de liquiditeitspositie van het fonds, een van de redenen waarom in 2015 besloten is de beleggingen in deze categorie niet in één klap af te bouwen. De andere reden daarvoor waren de

Investment beliefs

Dit zijn de investment beliefs die ten grondslag liggen aan het beleggingsbeleid van Progress:

1. Diversificatie is een belangrijke strategie om het beleggingsrisico te verlagen. Echter, excessieve diversificatie kan leiden tot meer complexiteit.
  2. Het strategische beleggingsbeleid (allocatie en overlays) is de belangrijkste beleggingsbeslissing. Het vaststellen van bandbreedtes en beperkingen van diverse tracking errors zorgt ervoor dat de actuele portefeuille voldoende blijft aansluiten op het strategische beleid.
  3. Op langere termijn volgen financiële markten een mean-reversion patroon, waarbij de basisaanname is dat lange termijn rendementen doorgaans tenderen naar een lange termijn gemiddelde. Financiële markten zijn niet volledig efficiënt, wat impliceert dat actief beheer waarde kan toevoegen.
  4. Kosten kunnen een grote impact hebben op het beleggingsresultaat en hiermee moet rekening gehouden worden bij de implementatie van het beleggingsbeleid, net zoals met het risico/rendementsprofiel.
  5. De beleggingen moeten voldoen aan de vereisten van Progress op het gebied van rendement, risico en de ESG-criteria.
  6. Op de langere termijn leveren illiquide beleggingen een illiquiditeitspremie op die met name aantrekkelijk is voor beleggers met een langere horizon.
- Naast deze investment beliefs moet de Raad van Bestuur ervoor zorgen dat de beleggingen voldoen aan de criteria van prudentie en soliditeit.

negatieve rendementen van de laatste jaren (en dus de relatief lage waardering waarop verkocht zou moeten worden). Overigens werd er in 2016 weer een positief resultaat geboekt op commodities van 13,6%, voornamelijk als gevolg van de plotselinge stijging van de olieprijs eind 2016.

Eind 2016 maakten commodities geen onderdeel meer uit van onze portefeuille. De vrijgekomen gelden zijn gelijkelijk verdeeld over beleggingen in aandelen en vastrentende waarden.

Pijler 3: Afdekking valutarisico's

Progress belegt wereldwijd. Daardoor investeren we in beleggingen die in verschillende valuta zijn genoteerd, terwijl onze verplichtingen in euro's gelden. Dat brengt het risico met zich mee dat de waarde van de belegging voor ons daalt door een koersdaling van de valuta waarin hij staat genoteerd. Tegen deze zogeheten valutarisico's dekken we ons strategisch voor 80% in voor de belangrijkste vijf valuta's (Amerikaanse dollar, Japanse yen, Britse pond, Australische dollar en Zwitserse frank). Commodities en staatsobligaties worden zelfs voor 100% afgedekt voor valuta-effecten. In dat beleid is in 2016 geen verandering gekomen.

Pijler 4: Beperking rente- en inflatierisico

Progress dekt zich voor een deel in tegen het effect van de rente op de hoogte van onze nominale pensioenverplichtingen (en daarmee op onze dekkingsgraad). De mate van afdekking van dit renterisico is gekoppeld aan de hoogte van de rente (de nominale 30-jaars swaprente). Bij een lage rentestand wordt minder afgedekt, omdat het neerwaartse risico dan afneemt en we meer profiteren van een rentestijging. Bij een hogere rentestand geldt het omgekeerde; dan beschermen we de dekkingsgraad door een hogere afdekking van het renterisico. In 2015 is de afdekking van de rente teruggebracht tot

30-35% van het nominale renterisico. Hierdoor zal de dekkingsgraad sneller stijgen als de rente zich herstelt naar meer neutrale niveaus. Vanwege de lage rente werd het risico op een verdere daling van de rente als verantwoord beschouwd, zeker ook vanwege de aanwezige financiële buffers van het fonds.

In 2016 heeft het bestuur besloten het afdekkingspercentage te handhaven op 32,5%, de stand per einde 2015. Omdat de rente waarmee we onze verplichtingen moeten berekenen in 2016 verder gedaald is, heeft deze relatief lage afdekking negatief uitgekapt. Natuurlijk heeft de resterende afdekking wel bijgedragen aan de bescherming van onze dekkingsgraad. Als de rente op termijn weer stijgt naar meer neutrale niveaus, zoals wordt verwacht, zullen we profiteren van de lagere mate van afdekking.

Progress dekt zich ook gedeeltelijk in voor het inflatierisico. Tot dit jaar was die vastgesteld op een vast percentage van 50%. Als vervolgstap op de ALM-studie van 2015 heeft nader onderzoek uitgewezen dat voor ons fonds op dit moment het optimale afdekkingspercentage ligt op 20%. Gezien de grote stap van 50% naar 20% heeft het bestuur besloten de verlaging in twee stappen uit te voeren. Gedurende 2016 is de afdekking naar 35% teruggebracht en de stap naar 20% wordt in 2017 geëffectueerd. Vanwege de dalende inflatie in de eerste helft van 2016, heeft onze inflatie-afdekking in die periode (toen de verlaging van de afdekking nog niet was uitgevoerd) een negatieve bijdrage geleverd aan onze vermogenspositie.

Pijler 5: Maatschappelijk verantwoord beleggen

Progress voert een actief beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. ESG noemen we dat, naar de beginletters van Environmental, Social en Governance. Met dit beleid tonen we ons net als onze sponsor Unilever bewust van onze invloed op maatschappij en milieu. We omarmen de

belangrijkste internationale afspraken op dit gebied, zoals de Principles for Responsible Investments (PRI) en Global Impact van de Verenigde Naties. Daardoor maken we ons sterk voor het respecteren van arbeids- en mensenrechten, het tegengaan van corruptie, het beschermen van het milieu inclusief het tegengaan van klimaatsverandering en het respecteren van normen voor goed ondernemingsbestuur. ESG-criteria hebben bij Progress hetzelfde belang als financiële afwegingen. Dat wil zeggen dat bij alle beslissingen integraal naar beide soorten afwegingen gekeken wordt. Het bestuur onderkent dat dit ook bijdraagt aan een betere bescherming tegen niet-financiële risico's als het reputatie- en governancerisico, milieurampen en sociale kwesties.

Meer over ons ESG-beleid vindt u in het kader over ESG verderop in dit verslag.

Veranderingen in 2016

In 2016 hebben wij verdere stappen gezet om het ESG-beleid in onze beleggingsportefeuille aan te scherpen. Zo zijn de investeringen in de zogeheten ESG Value Creation portefeuille uitgebreid met nieuwe beleggingen ter grootte van 0,5% van ons belegde vermogen. De totale beleggingen in deze portefeuille bedragen nu 1,0% van het vermogen. De portefeuille is opgezet om te investeren in thematische beleggingen op het gebied van duurzame landbouw, duurzame energie en hygiëne. De nieuwe investeringen zijn gedaan in zogeheten green bonds (groene obligaties) van het beleggingsfonds Amundi. Dat zijn obligaties die zijn uitgegeven om projecten te financieren die een aantoonbaar positief effect hebben op de transitie naar schonere energie.

Verantwoordelijk aandeelhouder

Ook in 2016 heeft Progress zich weer opgesteld als actieve en verantwoordelijke aandeelhouder door te stemmen op elke aandeelhoudersvergadering. Dat doen we via onze agent Hermes EOS. We stemmen pragmatisch, met als doel positieve veranderingen te bewerkstelligen. Wanneer er een stem tegen het management wordt uitgebracht, wordt er met het betreffende bedrijf gecommuniceerd om dit toe te lichten en constructieve oplossingen aan te dragen. In 2016 hebben we via Hermes EOS met 71 bedrijven waarin we beleggen in het kader van engagement intensief overleg gevoerd over 234 kwesties op het gebied van milieu, sociale en ethische onderwerpen, goed ondernemingsbestuur, strategie en risico's. Op 312 aandeelhoudersvergaderingen over de hele wereld hebben we onze stem uitgebracht over 3.405 resoluties. In 109 van die vergaderingen hebben we op één of meer resoluties tegen het voorstel van de onderneming in gestemd.

ESG in de praktijk

Ons ESG-beleid kent verschillende pijlers

Dialogoog

Via Hermes EOS spreekt Progress ondernemingen aan op ongewenst gedrag. Hiervoor kunnen zogeheten engagementtrajecten worden opgestart.

Stemmen

Via onze agent Hermes EOS stemmen we op aandeelhoudersvergaderingen met als doel positieve veranderingen te bewerkstelligen.

Uitsluiten

Progress belegt niet in ondernemingen die betrokken zijn bij clusterwapens of ondernemingen die de ESG-criteria stelselmatig schenden en dit blijven doen nadat ze hierop zijn aangesproken.

Positieve selectie

We stimuleren onze vermogensbeheerders beleggingen te selecteren met de beste ESG-kenmerken. En we screenen de portefeuilles van externe beheerders om te beoordelen of ze gunstigere ESG-kenmerken hebben dan de benchmark.

Impact

1% van het belegd vermogen is gebudgetteerd om te investeren in specifiek duurzame beleggingen.

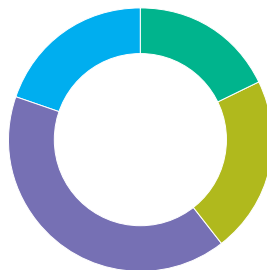
Doelen

De visie van Progress op verantwoord beleggen is afgestemd op de langetermijnvisie van Unilever zoals die is vastgelegd in haar Sustainable Living Plan. Progress heeft daarom een sterke focus op het ondersteunen van transitie naar duurzaamheid op het gebied van:

- energieproductie en -gebruik: van fossiele naar hernieuwbare energie om de klimaatverandering tegen te gaan;
- gezondheid en hygiëne: verbetering van de leefomstandigheden van zowel producenten als consumenten in de landen waarin de sponsor van Progress, Unilever, actief is;
- het duurzaam winnen van grondstoffen voor food- en non-foodproducten.

Engagement

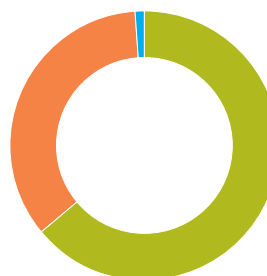
We spraken wereldwijd 71 ondernemingen aan op hun beleid over 234 ESG-onderwerpen.

- Milieu – 17,9%
- Sociaal en ethisch – 21,8%
- Goed ondernemingsbestuur – 40,6%
- Strategie en risico's – 19,7%

Stemmen

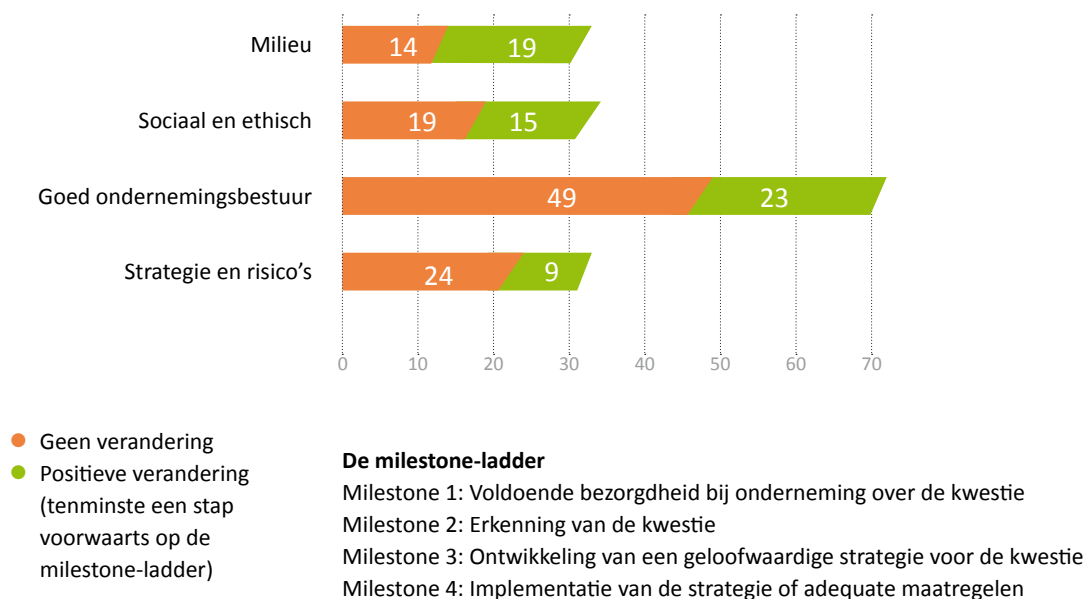
Wereldwijd stemden we op 312 aandeelhoudersvergaderingen over 3.405 resoluties.

- Vergaderingen waarop we vóór stemden – 64,1%
- Vergaderingen waarop we tegen stemden (of tegen én onthouding) – 34,9%
- Vergaderingen met 'management by exception' – 1,0%

Resultaten engagement

Hieronder ziet u in hoeveel van de 172 kwesties onze engagement tot verbeteringen leidde.

Kosten vermogensbeheer

In 2016 hebben we voor het beheer van onze beleggingen € 24,6 miljoen uitgegeven. Dat is 0,50% van het gemiddeld belegde vermogen. Daarvan was € 15,5 miljoen bestemd voor beheerkosten, € 3,0 miljoen voor fiduciair beheer, € 4,5 miljoen voor transactiekosten en € 0,8 miljoen voor bewaarloon.

Progress streeft ernaar zoveel mogelijk inzicht in de vermogensbeheerkosten te verkrijgen. Dit stelt ons in staat een streng beleid ten aanzien van deze kosten te voeren en op gezette tijden met onze beleggers te heronderhandelen. Het inzicht in de kosten verkrijgen wij door onderzoek te doen naar de onderliggende kostendrijvers, zodat zoveel mogelijk transparantie ontstaat. Ondanks het feit dat het overgrote deel van de kosten duidelijk is, hebben wij ook in 2016 een deel van de vermogensbeheerkosten moeten schatten. Dit gaat om de beheerkosten in private equity en vastgoed en de transactiekosten bij beleggingscategorieën zoals obligaties, vreemde valuta en de rente- en inflatieafdekking. De geschatte kosten bedragen € 9,0 miljoen over 2016.

Over 2015 bedroegen de vermogensbeheerkosten € 29,1 miljoen, oftewel 0,57% van het gemiddelde belegde vermogen. De daling van 2015 naar 2016 van € 4,5 miljoen (0,07%) is voornamelijk toe te wijzen aan de relatief kleine aanpassingen binnen de beleggingsportefeuille in 2016, vergeleken met 2015, toen we de portefeuille moesten aanpassen aan de gesloten fondssituatie.

	bedragen in miljoenen euro's	% gemiddeld belegd vermogen
2016		
Beheerkosten	15,5	0,31
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-
Kosten fiduciair beheer	3,0	0,06
Bewaarloon	0,8	0,02
Advieskosten vermogensbeheer	-	-
Transactiekosten	4,5	0,09
Overige kosten	0,8	0,02
Totaal	24,6	0,50
2015		
Beheerkosten	17,6	0,35
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-
Kosten fiduciair beheer	3,4	0,06
Bewaarloon	0,9	0,02
Advieskosten vermogensbeheer	-	-
Transactiekosten	6,0	0,12
Overige kosten	1,2	0,02
Totaal	29,1	0,57

Aangezien een deel van de kosten onderdeel vormt van de indirecte beleggingsopbrengsten, is het totaal van de tabel (€ 24,6 miljoen) niet één op één terug te vinden in de staat van baten en lasten.

Risicobeheersing

Bij het regelen van de pensioenen loopt een pensioenfonds risico's. Het meest voor de hand liggend zijn de risico's die bewust gelopen worden bij het beleggen om voldoende rendement te kunnen halen. Maar er zijn ook niet-financiële risico's, zoals het uitbestedingsrisico.

De beheersing van alle risico's is een kerntaak voor het bestuur. We maken hiervoor gebruik van ons Risk Control Framework (RCF), dat ons in staat stelt helder inzicht te verkrijgen in de aanwezige risico's en grip op de beheersing daarvan.

In 2016 zijn er geen veranderingen aangebracht in het RCF. Alle risico's zijn permanent gemonitord. Wel zijn er verbeteringen doorgevoerd in de rapportages over de verschillende risico's via een zogeheten dashboard, waardoor het bestuur een versterkte grip op de risicobeheersing heeft.

U vindt een overzicht van de verschillende risico's voor het fonds in het kader over integrale risicobeheersing en transparantie. Op deze plek lichten we een aantal onderwerpen uit die in 2016 bijzondere aandacht hebben gevraagd.

Solvabiliteitsrisico

Een van de centrale financiële risico's is het solvabiliteitsrisico, het risico dat we op termijn de pensioenuitkeringen niet kunnen betalen. Voor het monitoren daarvan gebruiken wij drie parameters: het surplus at risk, de volatiliteit van de dekkingsgraad en de laagste dekkingsgraad. Het surplus at risk geeft aan hoeveel geld verloren kan worden binnen een jaar met een kans van 2,5% en de laagste dekkingsgraad hoe ver de dekkingsgraad bij dat verlies wegzakt. De volatiliteit van de dekkingsgraad geeft aan hoe de dekkingsgraad kan schommelen.

In 2016 is het surplus at risk gedaald van 931 miljoen euro naar 796 miljoen, wat wijst op een afname van het risico. Dat komt vooral doordat het risico in de beleggingsportefeuille is afgenomen, als gevolg van de gesloten fondssituatie. Ook keerde de rust op de financiële markten gedeeltelijk terug, wat ook tot een verlaging van het risico leidde. De volatiliteit van de dekkingsgraad nam af van 11,7% naar 9,9% en de laagste dekkingsgraad steeg van 104,3% naar 109,2%. Dit geeft aan dat, zelfs zonder de bijstortingsverplichting van Unilever, de kans klein is dat we onder de grens voor het minimaal vereiste eigen vermogen van 104% komen.

IT

Een pensioenfonds is in hoge mate afhankelijk van de betrouwbaarheid van zijn IT-systemen. In 2016 heeft het bestuur een onderzoek gestart naar nut en noodzaak van het verplaatsen van een deel van de IT-uitbesteding van Unilever naar een andere partij, met name om de robuustheid van onze kritieke systemen verder te vergroten. Eind 2016 heeft dit geleid tot het daadwerkelijk overhevelen van onderdelen van de IT naar externe marktpartijen. Hiermee zijn onze kritieke systemen beter gewaarborgd tegen uitval en mogelijk dataverlies. Tevens zijn wij nu in staat voor deze systemen onafhankelijke assurance te verkrijgen, door middel van certificeringen zoals ISAE en COS, wat voor het bestuur belangrijk is. Daarmee is namelijk beter aan te tonen dat het bestuur 'in-control' is op IT.

Liquiditeit

Extra aandacht is in 2016 ook uitgegaan naar het liquiditeitsrisico. De afbouw van onze beleggingen in commodities, die altijd een belangrijke bron waren voor liquiditeit, gaf aanleiding om het liquiditeitsrisico gedurende het jaar strakker te monitoren. Hiervoor zijn uitgebreide educatiesessies voor het bestuur georganiseerd. Ook de veranderende bancaire regels spelen een rol, waarbij in derivatenprogramma's aan partijen om hogere kwaliteit van onderpand wordt gevraagd. Wij hebben ons in 2016 voorbereid op de op termijn verwachte verplichting van central clearing voor pensioenfonds. Deze voorbereiding is naar onze mening een verdere stap voor de continuïteit van ons fonds.

Integrale risicobeheersing en transparantie

Het Risk Control Framework (RCF) maakt onze (integrale) risicobeheersing tot een systematisch proces waarbij we doelstellingen bepalen, risico's in kaart brengen, controlemaatregelen nemen en resultaten monitoren. In het framework hebben we vijftien risico-onderwerpen beschreven op basis van de componenten strategie, uitvoering en controle.

De Raad van Bestuur van Progress wordt op maandbasis geïnformeerd over zowel de financiële als niet-financiële risico's die het fonds loopt. Als er gedurende de maand ontwikkelingen zijn die de aandacht van het bestuur vragen, wordt er een tussentijds overleg gepland.

Financiële risico's

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is het risico dat Progress de beoogde pensioenuitkeringen op de lange termijn niet kan betalen. Dit risico drukken we uit in een absoluut bedrag, het Surplus at Risk, en in percentages: de Volatiliteit van de dekkingsgraad en de Laagste dekkingsgraad.

Rente- en inflatierisico

Onze strategie is er op gericht de beleggingen aan te laten sluiten op de pensioenverplichting. Het rente- en inflatierisico wordt daarom zodanig afgedekt dat het resterende risico qua omvang in een redelijke verhouding staat tot de overige risico's. In 2016 is er weer veel aandacht uitgegaan naar de beheersing van deze risico's. Meer daarover leest u in het hoofdstuk Vermogensbeheer.

Kredietrisico

Om het risico te verlagen dat onze tegenpartijen hun financiële verplichtingen niet nakomen, stellen we ondergrenzen aan de kredietwaardigheid van de tegenpartij en bovengrenzen aan het bedrag dat mag worden ondergebracht. De tegenpartijen voor derivatentransacties worden, zowel aan de hand van ratings als van marktindicaties van het faillissementsrisico, gemonitord.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat Progress door een tekort aan liquide middelen niet in staat is de pensioenuitkeringen op korte termijn te betalen. Om dat te voorkomen rekenen we onder meer een stressscenario door voor het bepalen van de omvang van het neerwaartse liquiditeitsrisico. Indien nodig kunnen we voldoende middelen uit het liquide deel van de beleggingsportefeuille vrijmaken.

Risico Control Framework

- Financiële risico's
- Niet-financiële risico's

Mandaatrisico

Binnen ons mandaat leggen we vast hoeveel de feitelijke beleggingsportefeuille van de strategische beleggingsportefeuille mag afwijken. Tevens leggen we benchmarks vast, bandbreedtes per beleggingscategorie en een opsomming van de toegestane beleggingscategorieën.

Marktrisico

Onze strategie is de beleggingsportefeuille zodanig samen te stellen dat er enerzijds een optimaal rendement wordt behaald en dat anderzijds de onderliggende marktrisico's worden beperkt door spreiding over verschillende beleggingscategorieën.

Valutarisico

Om de volatiliteit van ons beleggingsrendement te verminderen, dekken we de belangrijkste valuta-exposures af. Zo dekken we op fondsniveau van de niet Euro-beleggingen de Amerikaanse dollar, de Japanse yen, het Engelse pond, de Australische dollar en de Zwitserse frank voor 80% af. Een uitzondering hierop zijn staatsobligaties en grondstoffen, hier wordt het valutarisico volledig afgedekt (100%).

Verzekeringstechnisch risico

Wij gebruiken realistische actuariële grondslagen. Van de verzekeringstechnische risico's is het langlevensrisico veruit het grootste risico. We houden daar rekening mee in ons beleggingsbeleid.

Niet-financiële risico's

Uitbestedingsrisico

Met elke dienstverlener hebben we de gemaakte afspraken vastgelegd in contracten en een Service Level Agreement (SLA). Wij verlangen van deze partijen dat zij een bevestigende verklaring van een onafhankelijke externe accountant opnemen, bijvoorbeeld door middel van een ISAE 3402 Type II verklaring. Jaarlijks rapporteert de directie over de kwaliteit van de uitbestedingspartners aan de Raad van Bestuur.

Operationeel risico

We richten ons voornamelijk op de interne operationele risico's als de bedrijfsarchitectuur (processen en IT-omgeving) en de interne beheeromgeving (medewerkers).

Modelrisico

Met het RCF willen we onder meer waarborgen dat modellen en waarderingen consistent en correct worden gebruikt. Daarom zijn we transparant over de aannames en waarderingen, alsook over de robuustheid, de validatie en de toepassing van de modellen.

Integriteitsrisico

Wij vinden het van groot belang dat alle bestuurders, eigen medewerkers en wederpartijen integer zijn en blijven, zowel in hun feitelijke handelingen, als in het voorkomen van de schijn van niet-integer handelen.

Juridisch risico

We hebben vastgelegd hoe we controle houden over juridische risico's door onder meer specifieke controles uit te voeren op relevante rechtsgebieden.

Communicatierisico

In ons communicatiebeleidsplan leggen we vast hoe we duidelijk, begrijpelijk, juist en tijdig communiceren.

Omgevingsrisico

Hier monitoren we expliciet welke risico's er van buiten op ons fonds afkomen, zoals (onverwachte) wijzigingen in de regelgeving, wijzigende concurrentieverhoudingen of veranderende wensen van belanghebbenden.

Profiel & organisatie

Doelstellingen en beleid

Progress verzekert de pensioenuitkeringen van medewerkers of gewezen medewerkers dan wel hun nagelaten betrekkingen, voortvloeiend uit het dienstverband van de betrokken medewerkers met in Nederland gevestigde Unilever ondernemingen.

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleid. Dit is een bestuur gebaseerd op het omgekeerd gemengd model, zoals beschreven in de Pensioenwet. De Raad van Bestuur bestaat uit twaalf leden:

- Vier niet-uitvoerend bestuurders benoemd op voordracht Unilever;
- Twee niet-uitvoerend bestuurders, benoemd op voordracht van de geledingen van deelnemers in het Verantwoordingsorgaan;
- Twee niet-uitvoerend bestuurders, benoemd op voordracht van de geledingen van pensioengerechtigden in het Verantwoordingsorgaan;
- Een onafhankelijk voorzitter, tevens niet-uitvoerend bestuurslid;
- Drie uitvoerend bestuurders.

De uitvoerend bestuurders zijn in dienst van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Forward". De onafhankelijke voorzitter, de bestuurders die worden voorgedragen door de pensioengerechtigden en de uitvoerende bestuursleden ontvangen een beloning voor hun werkzaamheden.

De Raad van Bestuur is belast met het besturen van Progress waarbij het zwaartepunt ligt op het vaststellen van de strategie en beleid van Progress.

Uitgangspunt van de governance van Progress is als volgt:

- Niet-uitvoerend bestuurders houden toezicht;

- De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de visie en de strategie van Progress en de daaruit voortvloeiende kernbesluiten;
- Uitvoerend bestuurders zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het strategische beleid, het overige beleid, de operationele gang van zaken binnen Progress en de daaraan gerelateerde besluiten.

Auditcommissie (AC)

De AC bestaat uit drie niet-uitvoerend bestuurders. De primaire taken van de AC zijn het adviseren van de Raad van Bestuur omtrent de opzet en werking van de compliance en de risicobeheersing, de monitoring van het beleggingsbeleid

Beleggingsadviescommissie

De Beleggingsadviescommissie (BAC) bestaat uit drie bestuursleden: twee niet-uitvoerend bestuurders en een uitvoerend bestuurder. Daarnaast zijn drie externe adviseurs aan de BAC verbonden. Primaire taak van de BAC is het adviseren van de Raad van Bestuur over het strategisch beleggingsbeleid.

HR-commissie

In oktober 2016 heeft de HR-commissie een voorbereidende vergadering gehad met als doel per 1 januari 2017 operationeel te zijn. De HR-commissie heeft een adviserende rol op onderwerpen als bestuurlijke continuïteit, permanente educatie, geschiktheid, beloningsbeleid en arbeidsvoorwaarden en bestaat uit drie niet-uitvoerend bestuursleden.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit vier vertegenwoordigers van de actieven, acht vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden en twee vertegenwoordigers van Unilever Nederland. Door middel van gewogen stemverhoudingen is evenwichtige belangen-

behartiging verzekerd. Jaarlijks wordt een oordeel gegeven over het door de Raad van Bestuur gevoerde beleid en de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur.

Dienstverleningsovereenkomst

Op grond van een dienstverleningsovereenkomst tussen Progress en Unilever Nederland BV detacheert Unilever medewerkers bij Progress en verricht het ook een aantal ondersteunende activiteiten. De gedetacheerde medewerkers vallen onder de verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur van Progress.

Gedragscode

De Raad van Bestuur heeft een gedragscode vastgesteld, die jaarlijks voor naleving wordt ondertekend door de leden van de Raad van Bestuur, het BAC, de medewerkers en derden.

Verklaring beleggingsbeginselen

De Verklaring Beleggingsbeginselen wordt door de Raad van Bestuur vastgesteld en beschrijft de uitgangspunten van het beleggingsbeleid. De verklaring is opgesteld met inachtneming van de regels die verband houden met artikel 145 van de Pensioenwet.

Klachtenregeling

Een deelnemer kan bij de Raad van Bestuur bezwaar aantekenen als hij het oneens is met de manier waarop de uitvoeringsorganisatie het pensioenreglement voor hem heeft toegepast. Ook kan hij een klacht indienen als hij het niet eens is met de wijze waarop de uitvoeringsorganisatie iets heeft behandeld of uitgevoerd. De Raad van Bestuur doet dan uitspraak, waarbij eventueel een onafhankelijke deskundige wordt geconsulteerd.

In 2016 hebben wij geen klachten ontvangen.

Extern toezicht

Progress valt onder het toezicht van De Nederlandsche Bank (DNB). Het effectentypisch gedrag en de communicatie met deelnemers vallen onder het toezicht van de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

Boetes en dwangsommen

In 2016 zijn geen dwangsommen of bestuurlijke boetes opgelegd aan het pensioenfonds.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2016

bedragen in miljoenen euro's

Na resultaatbestemming	Toelichting vanaf pag 36	2016	2015
------------------------	--------------------------	------	------

ACTIVA

Beleggingen voor risico van het pensioenfonds			
Vastrentende waarden	1	2.728	2.553
Aandelen	2	1.936	1.776
Vastgoed	3	421	513
Derivaten	4	268	173
Subtotaal		5.353	5.015
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	5	22	22
Overige vorderingen en overlopende activa	6	16	202
Liquide middelen	7	31	14
Totaal		5.422	5.253

PASSIVA

Stichtingskapitaal en reserves	8	1.179	1.094
Technische voorzieningen	9	3.914	3.745
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds			
Derivaten	4	248	404
Overige schulden en overlopende passiva	10	81	10
Totaal		5.422	5.253

Nominale dekkingsgraad	130%	129%
Beleidsdekkingsgraad	121%	134%

Staat van baten en lasten over 2016

bedragen in miljoenen euro's

	Toelichting vanaf pag 45	2016	2015
Premiebijdragen	11	0	7
Beleggingsresultaten	12	414	2
Pensioenuitkeringen	13	-157	-158
Pensioenuitvoeringskosten	14	-3	-3
Mutatie technische voorzieningen	15		
Pensioenopbouw		0	-9
Indexering en overige toeslagen		-38	-29
Rentetoevoeging		2	-7
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		160	161
Wijziging marktrente		-290	-175
Wijziging actuariële grondslagen		-5	-
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		1	12
Conversie rechten van 65jr naar 67jr		0	-7
Overige mutaties		1	9
Subtotaal mutatie technische voorzieningen		-169	-45
Saldo herverzekering	16	2	0
Saldo overdracht van rechten	17	-1	-17
Overige baten en lasten		-1	0
Saldo van baten en lasten		85	-214

Kasstroomoverzicht over 2016

bedragen in miljoenen euro's

	2016	2015
Ontvangen premiebijdragen	0	7
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	2	2
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	0	1
Betaalde pensioenuitkeringen	-157	-158
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3	-3
Betaald in verband met overdracht van rechten	-1	-19
Overige	1	-2
Kasstroom uit pensioenactiviteiten	-158	-172
Verkopen en aflossingen van beleggingen	2.947	7.478
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	101	115
Ontvangen collateral	1.160	2.711
Ontvangen van derivaten	274	1.189
Aankopen beleggingen	-2.896	-6.941
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-4	-4
Betaald collateral	-906	-3.077
Betaald aan derivaten	-501	-1.294
Overige	0	-24
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	175	153
Netto kasstroom	17	-19
Stand liquide middelen per 1 januari	14	33
Liquide middelen per 31 december	31	14

Toelichting jaarrekening

bedragen in miljoenen euro's

Algemeen

Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Progress", statutair gevestigd te Rotterdam, verzekert de pensioenuitkeringen van medewerkers of gewezen medewerkers dan wel hun nagelaten betrekkingen, voortvloeiend uit het dienstverband van de betrokken medewerkers met in Nederland gevestigde Unilever ondernemingen.

Sinds 1 april 2015 is Progress een gesloten fonds. De deelnemers die werken bij een van de Unilever-bedrijven bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premieregeling (CDC) in het Unilever-pensioenfonds Forward.

Alle beleggingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde conform de 'Richtlijnen voor de jaarverslaggeving' (RJ610 "Pensioenfonds") van de Raad van Jaarverslaggeving, de beursgenoteerde beleggingen op basis van de marktnotering per balansdatum en niet-beursgenoteerde beleggingen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingmodellen en waarderingstechnieken. Synoniem van de reële waarde is marktwaarde en internationaal 'fair value'.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in euro's. De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor waardering

Vastrentende waarden

De staats- en bedrijfsobligaties zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen (mid/bid) aan de diverse beurzen op balansdatum.

Emerging Markets Debt en High Yield zijn opgenomen tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum. Leningen op schuldbekentenis zijn opgenomen tegen reële waarde inclusief de lopende rente. Bij de bepaling van deze waarde wordt rekening gehouden met de actuele marktrente, de resterende looptijd, het aflossingspatroon en het risico van vervroegde aflossing.

Beleggingen in geldmarktfondsen worden opgenomen tegen de reële waarde. Niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die onderliggend beleggen in vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen de reële waarde op balansdatum, doorgaans de intrinsieke fondswaarde per participatie.

Aandelen

De beursgenoteerde aandelen zijn opgenomen tegen de reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die onderliggend beleggen in aandelen worden gewaardeerd tegen de waarde op balansdatum.

Private equity beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De waarde wordt bepaald door de officiële waardering van de externe manager indien tijdig beschikbaar. Indien deze nog niet beschikbaar is, wordt een

schatting gebruikt van de externe manager aangezien deze beschikt over de meest recente informatie van de markt. Indien deze ook niet beschikbaar is, zullen de officiële waarderungen per eind september, verhoogd met de investeringen en verlaagd met desinvesteringen/distributies, worden gebruikt als waardering.

Vastgoedbeleggingen (Indirect)

De beursgenoteerde vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de marktnotering per balansdatum. Niet-beursgenoteerd vastgoed wordt gewaardeerd tegen reële waarde. De waarde wordt bepaald door de officiële intrinsieke waardering van de externe manager indien tijdig beschikbaar. Indien deze nog niet beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt van de externe manager aangezien deze beschikt over de meest recente informatie van de markt en het onderliggende onroerend goed. Indien deze ook niet beschikbaar is, zullen de officiële waarderungen per eind september, verhoogd met de investeringen en verlaagd met desinvesteringen/distributies, worden gebruikt als waardering.

Derivaten

Progress kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals optie-, future en termijncontracten, beleggingen in commodity swaps (grondstoffen) en valuta's. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aan- of verkooptransacties, en van rente- en inflatiederivaten.

De premie van aandelenopties, waarvan de optietermijn is verlopen en die niet zijn geëffectueerd, wordt tot de opbrengst van aandelen gerekend. Indien deze wel zijn geëffectueerd wordt de premie bijgeteld, dan wel in mindering gebracht, op de verkoop- of aankoopprijs van de onderliggende aandelen.

De rente- en inflatieswaps worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de in de markt geldende Eonia swapcurve, waarbij gebruik wordt gemaakt van gevalideerde waarderingsmodellen. Commodity swaps

worden gewaardeerd tegen de waarde op basis van de opgave van de externe manager/valuation agent. Valutatermijncontracten worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de valutatermijncontracten is dit de forwardkoers van alle afzonderlijke afgesloten valutatermijncontracten.

Futures worden gewaardeerd tegen de reële waarde. Deze reële waarde is gebaseerd op de beurskoers.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het herverzekeringsdeel van de technische voorziening wordt gewaardeerd op de actuariële bepaalde contante waarde van de herverzekerde aanspraken. Deze herverzekerde aanspraken worden berekend conform de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen. Het fonds loopt hierbij geen beleggings- en actuariële risico's anders dan tegenpartijrisico.

Overige vorderingen en overlopende activa

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs, eventueel verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben.

Stichtingskapitaal en reserves

Overige reserves

De overige reserves worden salderend bepaald en zijn het restant tussen het belegd vermogen en overige activa enerzijds, en de voorziening pensioenverplichtingen en overige passiva anderzijds.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor de actieve deelnemers is gewaardeerd op actuele waarde, en is gelijk aan de contante waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken. De

voorziening pensioenverplichtingen is verder berekend met inachtneming van de volgende grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De gehanteerde rekenrente is gelijk aan de RTS (rentetermijnstructuur) met UFR (ultimate forward rate) overeenkomstig de richtlijnen van DNB.

Overlevingstafels

Voor zowel mannen als vrouwen wordt gereserveerd volgens de door het Actuariel Genootschap (AG) gepubliceerde gewijzigde Prognosetafel 2016. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van ervaringssterfte die gebaseerd is op waarnemingen bij Progress en met mede ondersteuning van het model van Towers Watson "TW2012".

Gezinssamenstelling

Voor niet-pensioentrekkenden is een partnerfrequentie van 100% aangenomen, die na de 67-jarige leeftijd afloopt volgens de sterftegrondslagen voor de medeverzekerde partner. Voor pensioentrekkenden is uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.

Kosten

Aangenomen is dat de kosten van de pensioenadministratie kunnen worden gedekt uit de excasso voorziening. De excasso voorziening bedraagt 2% van de totale technische voorziening. Doordat elk jaar pensioenen worden uitgekeerd, valt jaarlijks de opslag van 2% op de uitgekeerde pensioenen vrij. Deze vrijval dekt de kosten voor 1 jaar.

Progress verzekerde tot 1 april 2015 het invaliditeitsrisico van zijn actieve deelnemers. In het pensioenreglement 2007 is premievrijstelling bij invaliditeit (PVI) en het arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP) opgenomen.

Progress heeft per 1 april 2015 geen actieve pensioenopbouw meer en hoeft derhalve geen

rekening te houden met toekomstige invaliditeit. Hierdoor is de voorziening voor de toekomstige invaliditeit vanaf 31 december 2015 nihil.

Voor de deelnemers die per 1 april 2015 ziek zijn geworden, wordt het invaliditeitsrisico bij het pensioenfonds Forward verzekerd.

Overige schulden en overlopende passiva

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs.

Omrekening vreemde valuta

Transacties die in vreemde valuta gedurende het boekjaar zijn afgesloten, zijn omgerekend tegen de werkelijk verrekende valutakoersen. Activa en passiva in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de valutakoersen per balansdatum.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta is:

	2016	2015
USD	1,0548	1,0863
JPY	123,02	130,68
GBP	0,8536	0,7370
AUD	1,4566	1,4931
CHF	1,0720	1,0874

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen of bijstortingen.

Beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- dividend;
- interest;
- vergoedingen voor uitlenen van effecten;
- overige opbrengsten.

Vergoedingen, ontvangen voor het uitlenen van effecten, worden ten gunste van de desbetreffende aandelen- en obligatieportefeuille gebracht. Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen. Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. De kosten van het vermogensbeheer, zoals transactiekosten, provisies, kosten van custodians en externe vermogensbeheerders zijn verrekend met de desbetreffende directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan de pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen en afkopen.

Saldo overdracht van rechten

De post Saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans

bedragen in miljoenen euro's

Algemeen

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Indien deze instrumenten worden gewaardeerd tegen de reële waarde worden deze gerangschikt onder 'Directe marktnoteringen'. Als niet direct een betrouwbare marktnotering voor de financiële instrumenten is aan te wijzen wordt de marktnotering gerangschikt onder 'Afgeleide marktnoteringen', als de waarde wordt vastgesteld

aan de hand van waarderingmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, en onder 'Waarderingsmodellen en -technieken' als de waarde wordt vastgesteld met behulp van waarderingmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

De marktwaarde van de totale beleggingen wordt ultimo boekjaar als volgt weergegeven:

	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderings- modellen en technieken	Totaal
2016				
Vastrentende waarden	1.179	1.549	-	2.728
Aandelen	534	1.278	124	1.936
Vastgoed	69	-	352	421
Derivaten	-	20	-	20
Totaal	1.782	2.847	476	5.105
2015				
Vastrentende waarden	1.118	1.435	-	2.553
Aandelen	572	1.062	142	1.776
Vastgoed	142	-	371	513
Derivaten	-	-231	-	-231
Totaal	1.832	2.266	513	4.611

De beleggingen in de Uninvest Pools zijn geclassificeerd als afgeleide marktnotering, echter de inhoud van de beleggingen (look through) betreft genoteerde stukken.

Er zijn geen directe belangen in Unilever.

Het mutatieoverzicht beleggingen ziet er als volgt uit:

	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Herwaar- dering	Stand 31 december
2016						
Vastrentende waarden	2.553	891	-888	39	133	2.728
Aandelen	1.776	1.055	-1.023	-	128	1.936
Vastgoed	513	30	-145	-	23	421
Subtotaal	4.842	1.976	-2.056	39	284	5.085
Derivaten	-231	-	-	-	251	20
Totaal	4.611	1.976	-2.056	39	535	5.105
2015						
Vastrentende waarden	2.393	877	-403	-357	43	2.553
Aandelen	2.270	1.125	-1.828	-	209	1.776
Vastgoed	398	103	-30	-	42	513
Subtotaal	5.061	2.105	-2.261	-357	294	4.842
Derivaten	67	-	-	-	-298	-231
Totaal	5.128	2.105	-2.261	-357	-4	4.611

De overige mutaties bij vastrentende waarden bestaan uit gesaldeerde transacties op de geldmarkt.

1 Vastrentende waarden

	2016	2015
Specificatie naar soort	%	%
Obligaties	68	71
Hypotheekfondsen	21	19
Leningen op schuldbekentenis	8	8
Geldmarkt	3	2
Totaal	100	100

Portefeuilleverdeling	%	%
Staatsobligaties	28	16
Bedrijfsobligaties	12	26
Hypotheekfondsen	21	19
Senior Loans	8	8
High Yield	12	14
Emerging Markets Debt	16	15
Geldmarkt	3	2
Totaal	100	100

Kredietwaardigheid	%	%
AAA rating	15	17
AA rating	37	34
A rating	8	8
BBB rating	12	12
Lager dan BBB	26	26
Geen rating	2	3
Totaal	100	100

Contractuele looptijd	%	%
Resterende looptijd < 1 jaar	4	3
Resterende looptijd 1-5 jaar	24	23
Resterende looptijd > 5 jaar	72	74
Totaal	100	100

Duration (gemiddeld in jaren)	5,7	5,3
-------------------------------	-----	-----

2 Aandelen

	2016	2015
Aandelen	1.812	1.634
Private Equity	124	142
Totaal	1.936	1.776

Specificatie naar regio ¹⁾	%	%
Europa ex Verenigd Koninkrijk	28	26
Verenigd Koninkrijk	9	14
Noord-Amerika	38	27
Asia Pacific	9	20
Emerging Markets	16	13
Totaal	100	100

Specificatie naar sector ¹⁾	%	%
Energie	5	5
Materialen	5	5
Industrie	11	11
Consumenten: Auto/Media e.d.	11	12
Consumenten: Voeding/Drank	11	11
Gezondheid	10	10
Financiële instellingen	24	26
Informatietechnologie	15	12
Telecommunicatie	4	4
Nutsbedrijven	4	4
Totaal	100	100

¹⁾ inclusief de beleggingen in Uninvest Pools

Het pensioenfonds neemt deel aan een zogenoemd 'securities lending program'. Hierbij ontvangt het fonds een vergoeding voor het tijdelijk uitlenen van effecten. Ultimo 2016 bedroeg de waarde van de uitgeleende effecten € 117 miljoen (ultimo 2015: € 56 miljoen). Hiervoor zijn zekerheden ontvangen ter waarde van € 128 miljoen (2015: € 60 miljoen) in de vorm van obligaties.

3 Vastgoed

	2016	2015
Specificatie naar regio	%	%
Europa	53	44
Azië en Pacific	18	13
Noord Amerika	29	43
Totaal	100	100

	%	%
Specificatie naar soort		
Beursgenoteerd	16	28
Niet beursgenoteerd	84	72
Totaal	100	100

Progress belegt uitsluitend in indirect vastgoed.

4 Derivaten

Progress kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals optie-, future en termijncontracten, beleggingen in commodity swaps (grondstoffen) en valuta's. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aan- of verkoop-

transacties, en van rente- en inflatiederivaten. Per saldo is de totale marktwaarde van de derivaten per eind 2016 € 20 miljoen. Als onderpand is hiervoor per saldo € 68 miljoen aan cash ontvangen en per saldo voor € 71 miljoen aan obligaties uitgeleverd.

	Stand 1 januari	Herwaar- dering	Gerealiseerd	Stand 31 december
2016				
Renteswaps	63	76	17	122
Inflatieswaps	-266	-19	-238	-47
Subtotaal	-203	57	-221	75
Valutatermijncontracten	-26	-47	-18	-55
Commodity swaps	-2	17	15	0
Futures	0	5	5	0
Totaal	-231	32	-219	20
2015				
Renteswaps	607	-73	471	63
Inflatieswaps	-485	-37	-256	-266
Subtotaal	122	-110	215	-203
Valutatermijncontracten	-40	-189	-203	-26
Commodity swaps	-13	-102	-113	-2
Futures	-2	-1	-3	0
Totaal	67	-402	-104	-231

Rente- en inflatieswaps

De totale nominale waarde van de afgesloten renteswaps bedraagt € 1.658 miljoen (2015: € 1.714 miljoen) en hiermee is ongeveer 34% van de rentemismatch (rentegevoeligheid van het fonds) afgedekt. Per eind 2015 was dit ongeveer 35%. De totale nominale waarde van de afgesloten inflatieswaps bedraagt € 3.113 miljoen (2015: € 3.828 miljoen) en hiermee is ongeveer 34% van de benodigde inflatiebehoefte afgedekt. Per eind 2015 was dit ongeveer 48%. Ultimo 2016 is de totale marktwaarde van deze derivaten € 75 miljoen, eind 2015 is dit € 203 miljoen negatief.

Valutatermijncontracten

Het valutarisico wordt strategisch afgedekt op totaal fondsniveau. Het valutarisico in vijf valuta (USD, JPY, GBP, AUD en CHF) wordt in kaart gebracht en voor elk van deze valuta wordt het risico voor 80% afgedekt. Voor grondstoffen en staatsobligaties wordt een benchmark gebruikt waarbij het valutarisico volledig (100%) is afgedekt. De totale balanswaarde van de valutatermijncontracten per ultimo 2016 is € 55 miljoen negatief (2015: € 26 miljoen negatief).

Commodity swaps

Ultimo 2016 zijn er geen commodity swaps meer in portefeuille. De nominale waarde van de commodity swaps is per ultimo 2015 USD 276 miljoen. Ultimo 2015 is de totale waarde van deze derivaten € 2 miljoen negatief.

Futures

Ten behoeve van de bijsturing van de duration van de bedrijfsobligatieportefeuille hadden we ultimo 2016 80 future contracten met een marktwaarde ultimo 2016 van € 183.200. Eind 2015 hadden we geen openstaande future contracten.

5 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Van het bedrag per jaareinde bedraagt het herverzekeringsdeel met een looptijd korter dan één jaar € 2 miljoen (2015: € 2,0 miljoen).

	2016	2015
Stand per 1 januari	22	24
Uitkering herverzekering	-2	-2
Overige wijzigingen	2	-
Stand per 31 december	22	22

Dit is formeel geen herverzekering, maar een vordering op andere verzekeraars en pensioenfondsen van te ontvangen aanspraken voor deelnemers. Deze aanspraken zijn inbegrepen in het Progress pensioen. De contante waarde van deze herverzekeringen is als actief post herverzekeringsdeel technische voorzieningen opgenomen aan de activa kant van de balans.

6 Overige vorderingen en overlopende activa

Alle overige vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	2016	2015
Dividendbelasting	2	2
Te ontvangen dividend	1	1
Lopende interest	9	11
Vorderingen uit collateral management	4	188
Totaal	16	202

7 Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking en bestaan voornamelijk uit rekening courant-saldi bij The Bank of New York Mellon (beleggingsrekeningen) en JP Morgan Bank.

8 Stichtingskapitaal en reserves

	2016	2015
Bestemmingsreserve	-	-
Overige reserves	1.179	1.094
Totaal	1.179	1.094
Stand begin van het jaar	1.094	1.308
Bestemming saldo van baten en lasten	85	-214
Stand per 31 december	1.179	1.094
<i>Solvabiliteit in % van voorziening pensioenverplichtingen</i>		
Minimaal vereist eigen vermogen	4% (€ 157 mln)	4% (€ 151 mln)
Vereist eigen vermogen	23% (€ 895 mln)	23% (€ 849 mln)
Aanwezig eigen vermogen	30% (€ 1.179 mln)	29% (€ 1.094 mln)

Dekkingsgraad

De nominale dekkingsgraad wordt berekend door het totale fondsvermogen te delen door de voorziening pensioenverplichtingen. De reële dekkingsgraad wordt berekend door het fondsvermogen te delen door de reële voorziening pensioenverplichtingen. De reële voorziening pensioenverplichtingen wordt op dezelfde grondslagen vastgesteld als de nominale voorziening pensioenverplichtingen met dien verstande dat rekening wordt gehouden met toekomstige indexaties op basis van de verwachte prijsinflatie. Sinds 1 januari 2015 kent het Financieel Toetsingskader naast het begrip dekkingsgraad ook het begrip beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele, nominale dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden.

Als onderdeel van het nFTK is de toekomstbestendige indexatie (TBI) geïntroduceerd. Het uitgangspunt voor TBI is dat indexeren generatie-evenwichtig moet zijn. De indexatie wordt pas volledig toegekend als

de beleidsdekkingsgraad van het fonds minimaal gelijk is aan de TBI dekkingsgraad.

De vereiste dekkingsgraad dient als solvabiliteitsbuffer voor de risico's die het pensioenfonds loopt.

	2016	2015
Nominale dekkingsgraad	130%	129%
Beleidsdekkingsgraad	121%	134%
Toekomstbestendige- indexatiedekkingsgraad	122%	124%
Vereiste dekkingsgraad	123%	123%
Reële dekkingsgraad	99%	105%

9 Technische voorzieningen

	2016	2015
Voorziening pensioenverplichtingen	3.892	3.723
Voorziening pensioenverplichtingen herverzekerd	22	22
Totaal	3.914	3.745

Als de rente met 1%-punt stijgt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 14% af. Als de rente met 1%-punt daalt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 19% toe.

In het reglement is opgenomen dat de hoogte van de voorwaardelijke indexatie aan actieve deelnemers gelijk is aan de cao-loonstijging over het voorgaande jaar. De indexatie per

1 januari 2017 is 3,43%. Deze verhoging is in 2016 verwerkt

De voorwaardelijke indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is gelijk aan de prijsstijging (CPI alle huishoudens afgeleid). De indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden bedraagt per 1 januari 2017 0,36%. Deze verhoging is in 2016 verwerkt.

	2016	2015
Voorziening pensioenverplichtingen naar soort deelnemer		
Actieve deelnemers	874	805
Gewezen deelnemers	970	881
Pensioengerechtigden	2.070	2.059
Toekomstige arbeidsongeschiktheid	-	0
Totaal	3.914	3.745

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middel-loonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. Tot 1 april 2015 is jaarlijks een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het basisloon, vakantietoeslag en als vast te beschouwen loonbestanddelen onder aftrek van de franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

	Actieve Deelnemers	Gewezen Deelnemers	Pensioen- trekkenden
Mutaties alle categorieën in aantallen			
Stand per 1 januari	3.108	6.612	12.146
Nieuwe toetredingen	0	0	0
Herintredingen	0	0	0
Uittreding met premievrije aanspraken	-230	230	0
Waardeoverdracht	0	-18	0
Ingang pensioen	-28	-270	515
Overlijden	-11	-12	-572
Afkoop	0	-6	-29
Andere oorzaken	1	11	-4
Stand per 31 december	2.840	6.547	12.056

10 Overige schulden en overlopende passiva

	2016	2015
Schulden uit collateral management	72	3
Loonheffing	4	4
Overige	5	3
Totaal	81	10

Integrale risicobeheersing en transparantie

Voor het risicobeleid, integraal risicobeheer en transparantie verwijzen wij naar het bestuursverslag. De kwantitatieve elementen hebben we opgenomen in de individuele toelichtingen op de balans en de staat van baten en lasten.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ultimo 2016 staat een bedrag van € 30 miljoen uit als Private equity commitment (2015: € 32 miljoen).

Unilever heeft de verplichting premie te betalen tot aan de toekomstbestendige dekkingsgraad¹ (TBI) vermeerderd met 5%-punt. Voorwaarde voor premiebijbetaling is dat de beleidsdekkingsgraad op de peildatum² lager is dan de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt. Wanneer de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en lager dan de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt, dan bedraagt de premiebijbetaling één achtste deel (1/8) van het verschil tussen de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt en de beleidsdekkingsgraad, vermenigvuldigd met de premiebasis technische voorziening. Wanneer de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad dan bedraagt de premiebijbetaling de hoogste van de volgende twee bedragen: (i) één achtste deel (1/8) van het verschil tussen de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt en de beleidsdekkingsgraad, vermenigvuldigd met de premiebasis technische voorziening, (ii) één derde deel (1/3) van het verschil tussen de minimaal vereiste dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad, vermenigvuldigd met de premiebasis technische voorziening.

¹ De beleidsdekkingsgraad, waarbij op grond van de eisen uit de Pensioenwet, ingegane pensioenen en opgebouwde aanspraken volledig geïndexeerd mogen worden.

² De peildatum is gelijk aan 31 oktober van het voorafgaande kalenderjaar.

Tevens vindt er een premiebijbetaling plaats wanneer deze noodzakelijk is voor het bereiken van herstel tot het niveau van de minimaal vereiste dekkinggraad binnen de wettelijke termijn van vijf jaar. Er dient dan aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- de beleidsdekkinggraad was gedaald tot onder de minimaal vereiste dekkinggraad;
- de wettelijke herstelperiode was van start gegaan;
- er was gedurende een periode van vijf jaar op de jaarlijkse meetmomenten geen sprake van herstel tot het niveau van de minimaal vereiste dekkinggraad.

Verbonden partijen

Progress voert de pensioenovereenkomsten, zoals Unilever die met haar werknemers heeft afgesloten, uit. Dit is vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst tussen Progress en Unilever. In deze uitvoeringsovereenkomst zijn onder meer vastgelegd de hoogte van de door Unilever verschuldigde premie en de voorwaarden waaronder overschotten terugbetaald worden aan Unilever.

Toelichting op de staat van baten en lasten

bedragen in miljoenen euro's

11 Premiebijdragen

	2016	2015
Werkgever	-	6
Werknemer	0	1
Totaal	0	7
Totale kostendekkende premie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	-	8
Solvabiliteitsopslag	-	2
Opslag uitvoeringskosten	-	0
Voorwaardelijke onderdelen	-	-
	-	10
FTK toetsingspremie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	-	3
Solvabiliteitsopslag	-	1
Opslag uitvoeringskosten	-	0
Voorwaardelijke onderdelen	-	-
	-	4
Basispremie obv uitvoeringsovereenkomst	-	8
Totale feitelijke premie	-	7

Vanaf 1 april 2015 wordt geen pensioenpremie meer betaald aan Progress. Naast de pensioenpremies kan Progress in geval van tekortsituatie - conform de uitvoeringsovereenkomst tussen Progress en Unilever - een bijstorting ontvangen van de werkgever.

12 Beleggingsresultaten

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
2016				
Vastrentende waarden	52	133	-2,3	182,7
Aandelen	37	125	-1,6	160,4
Vastgoed	12	26	-0,3	37,7
Derivaten		33	-0,0	33,0
Totaal	101	317	-4,2	414

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
2015				
Vastrentende waarden	51	44	-2,2	92,8
Aandelen	48	206	-1,5	252,5
Vastgoed	16	44	-0,4	59,6
Derivaten		-403	-0,2	-403,2
Totaal	115	-109	-4,3	2

Vermogensbeheerkosten

De kosten van vermogensbeheer bestaan uit directe en indirecte vermogensbeheerkosten. De directe vermogensbeheerkosten bestaan uit de kosten die wij aan onze fiduciaire vermogensbeheerder betalen. De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit beheerkosten, bewaarloon en transactiekosten. Er is geen sprake van prestatie afhankelijke vergoedingen.

	2016	2015
Beheerkosten	15,5	17,6
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-
Kosten fiduciair beheer	3,0	3,4
Bewaarloon	0,8	0,9
Advieskosten vermogensbeheer	-	-
Transactiekosten	4,5	6,0
Overige kosten	0,8	1,2
Totaal	24,6	29,1

	2016	
	Beheerkosten	Transactiekosten
Vastrentende waarden	2,0	1,2
Aandelen	8,2	1,9
Vastgoed	3,5	0,0
Derivaten	1,5	1,4
Overige	0,3	0,0
Totaal	15,5	4,5

	2015	
	Beheerkosten	Transactiekosten
Vastrentende waarden	2,2	0,2
Aandelen	10,6	3,3
Vastgoed	2,4	0,0
Derivaten	1,6	2,5
Overige	0,8	0,0
Totaal	17,6	6,0

13 Pensioenuitkeringen

	2016	2015
Ouderdomspensioen	-115	-116
Partnerpensioen	-40	-41
Arbeidsongeschiktheid	-2	-1
Totaal	-157	-158

	Ouderdomspensioen	Partnerpensioen	Overige
Mutaties pensioengerechtigden in aantallen			
Stand per 1 januari	8.034	4.050	62
Ingang pensioen	298	214	3
Overlijden	-337	-235	0
Afkoop	-15	-14	0
Andere oorzaken	5	-2	-7
Stand per 31 december	7.985	4.013	58

14 Pensioenuitvoeringskosten

	2016	2015
Salarissen en sociale lasten	1,0	1,2
Automatiseringskosten	0,3	0,4
Kostendoorbelasting Unilever Nederland	0,2	0,5
Controle en advies	0,8	0,7
Overige	0,6	0,4
Waarvan naar kosten vermogensbeheer	-0,3	-0,6
Totaal	2,6	2,6

De accountantskosten bedragen € 0,1 miljoen (2015: € 0,1 miljoen) en hebben betrekking op de controle van de jaarrekening.

Progress heeft geen personeel in dienst. De werkzaamheden worden uitgevoerd door 18 medewerkers in dienst van Unilever Nederland B.V., deze zijn gedetacheerd bij Progress, en 3 uitvoerende bestuursleden in dienst van Forward.

De onafhankelijke voorzitter, de bestuurders die worden voorgedragen door de pensioengerechtigden en de uitvoerende bestuurders ontvangen een beloning voor hun werkzaamheden. Deze bedraagt respectievelijk € 24.500, € 19.320 en € 255.600.

15 Mutatie voorziening pensioen verplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Er is vanaf 1 april 2015 geen pensioenopbouw meer.

Indexering en overige toeslagen

Er wordt geen rekening gehouden met (toekomstige) indexering. De indexatie per 1 januari 2017 is meegenomen in het boekjaar 2016.

Rentetoevoeging

De benodigde rente is gelijk aan de eenjaars-rente van de door DNB gepubliceerde rente-curve per 31 december van het voorafgaande kalenderjaar. De benodigde rente wordt berekend over de beginstand van de

voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval aan bruto uitkeringen en de afkopen van pensioenen, die in het boekjaar hebben plaatsgevonden zijn opgenomen in deze posten. Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de vrijval van kosten die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de Ultimate Forward Rate (UFR). Het effect van de verandering van de rente wordt verantwoord onder wijziging rentetermijnstructuur.

Wijziging actuariële grondslagen

De sterftegrondslagen zijn in 2016 niet aangepast. Progress heeft in 2016 de prognosetafel AG2016 gebruikt, met startjaar 2017. De ervaringssterftecorrecties zijn niet gewijzigd. Deze blijven gebaseerd op waarnemingen bij Progress en met mede ondersteuning van het model van Towers Watson (TW 2012).

Overige mutaties

Deze bestaan uit: technisch resultaat € 2 miljoen (2015: € 1 miljoen) en overige oorzaken € 1 miljoen negatief (2015: € 8 miljoen).

16 Saldo herverzekering

	2016	2015
Uitkering herverzekering	2	2
Mutatie herverzekeringsdeel		
technische voorzieningen	0	-2
Totaal	2	0

17 Saldo overdracht van rechten

	2016	2015
Inkomende waardeoverdrachten	1	2
Uitgaande waardeoverdrachten	-2	-19
Totaal	-1	-17

Progress is vanaf 1 april 2015 een gesloten fonds. Vanaf die datum vindt alle toekomstige pensioenopbouw (ook voor arbeidsongeschikten) bij Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Forward" plaats. Als gevolg hiervan is in 2015 een deel van de pensioenverplichtingen voor arbeidsongeschikte en zieke deelnemers voor een bedrag van € 16,7 miljoen overgedragen aan het nieuwe pensioenfonds.

Bestemming Resultaat

Het resultaat over 2016, totaal 85 miljoen euro, is ten gunste gebracht van de overige reserves.

Gebeurtenissen na balansdatum

Progress en Forward samen verder in APF Unilever

Op 1 januari 2017 zijn de Unilever-pensioenfonds Progress en Forward gefuseerd in het Unilever APF, dat voor dat doel is opgericht en waarvoor De Nederlandsche Bank per 1 januari 2017 een vergunning heeft afgegeven. Dit betekent dat beide fondsen onder één bestuur verder kunnen. Beide fondsen hebben binnen het APF een eigen zogeheten collectiviteitskring. Dat wil zeggen dat ze een eigen afgeschermd vermogen houden en een eigen beleid kunnen voeren. Unilever APF is een algemeen pensioenfonds zonder winstdoelstelling en zonder commerciële belangen. De Raad van Bestuur van Unilever APF is verantwoordelijk voor de invulling en uitvoering van het beleid zowel op

bedrijfsniveau als op het niveau van de collectiviteitskringen. Daarbij wordt conform de eisen van de Pensioenwet en de onderliggende regelgeving gehandeld.

Niet-uitvoerend bestuurslid Bert van Dongen heeft onze organisatie verlaten per 1 april 2017.

Rotterdam, 20 april 2017

Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland
'kring Progress'

Raad van Bestuur

R.S. Baldew

R. Hommes (onafhankelijk voorzitter)

J.E. Jongsma

H.U. Post

G.P.M.J. Roest

M.G. Roovers

M.G. Zeegers

R. Zoon

Vacature

R.J.J. Kragten

M.W.A. Kaal

J. Kooman

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland als opvolger van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress' te Rotterdam is aan Aon Hewitt Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress', zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Omdat Aon Hewitt Nederland cv beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Aon Hewitt Nederland cv wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de

verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 25.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 1.200.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress' is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening

voldoende. Daarbij is aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Rotterdam, 20 april 2017

Drs. A.G.M. den Hartogh, AAG
verbonden aan Aon Hewitt Nederland cv

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Bestuur van Unilever APF ten behoeve van voormalig Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress'

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress' per 31 december 2016 en van het resultaat over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress' (de Stichting) te Rotterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2016;
2. de staat van baten en lasten over 2016; en
3. de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-

opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

- Materialiteit van € 25 miljoen, 0,5% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- Waardering van beleggingen
- Waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 25 miljoen (2015: EUR 25 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen (stichtingskapitaal, reserves en technische voorzieningen per 31 december 2016. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met de Raad van Bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 1,25 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Rijkwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Univest Company B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Univest Company B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle accountant inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Univest Company B.V. maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van een andere onafhankelijke. De resultaten van zijn werk zijn weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II-)rapportage.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan. Ook

beoordelen wij de evaluatie door de Raad van Bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Univest Company B.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsopbrengsten, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsopbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de Raad van Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken. Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Op pagina 36 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 476 miljoen (9%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op waarderingsmodellen en technieken. Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 32 en 33 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 1 tot en met 4 zijn de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Voor individueel significante beleggingen, waarvoor de waardering tot stand komt met behulp van schattingen, maken wij gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering van,

en toereikende evaluatie op, periodieke performanc cijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op waarderingsmodellen en technieken onderzocht.

De waardering van deze beleggingscategorie hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds, alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Bovendien hebben wij ook de monitoring van de Stichting op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

Tot aan de datum van onze controleverklaring hebben wij voor EUR 190 miljoen (40%) van de niet-beursgenoteerde beleggingscategorieën de waardering niet kunnen toetsen aan, door een accountant gecontroleerde, jaarrekeningen voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Wanneer niet tijdig een jaarrekening, voorzien van een goedkeurende controleverklaring, beschikbaar is, hebben wij de betrouwbaarheid van de marktwaardering, zoals door de fondsmanager is afgegeven, vastgesteld door de inschatting van deze fondsmanagers uit voorgaande jaren te toetsen aan de hand van de later in het jaar beschikbaar gekomen gecontroleerde jaarrekeningen. In aanvulling hierop hebben we diverse gesprekken gevoerd met betrokken frontoffice-medewerkers van de vermogensbeheerder, waarbij wij significante gebeurtenissen na balansdatum, mogelijke risico's en andere relevante aspecten die van invloed zijn op de waardering van deze fondsen

hebben besproken en getoetst aan brondocumentatie.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen voorzichtig evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening, waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en de Raad van Bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

De Raad van Bestuur heeft in de toelichting op pagina 33 en 34 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 43 (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door de Raad van Bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door de Raad van Bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- de kerncijfers;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de Raad van Bestuur voor de jaarrekening

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de Raad van Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige

interne beheersing als de Raad van Bestuurnoodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad van Bestuurafwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de Raad van Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad van Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).
https://www.nba.nl/Documents/Tools%20Vaktechniek/Standaardpassages/Standaardpassage_nieuwe_controletekst_niet_oob_variant_%20Nederlands.docx

Utrecht, 20 april 2017
KPMG Accountants N.V.

S. van Oostenbrugge RA

Rapport Intern Toezicht 2016

Werkwijze

Het Niet uitvoerend Bestuur (NUB) heeft als intern toezicht 2016 beoordeeld. De bevindingen en aanbevelingen van de Visitatiecommissie over 2015 zijn meegenomen in het onderzoek. Door de deelname aan de RvB-vergaderingen is het NUB nauw betrokken bij ontwikkelingen en zijn acties en besluiten van het Uitvoerend Bestuur (UB) en de RvB in context te plaatsen. Het NUB is zich bewust van de noodzaak afstand te bewaren in de toezichtstaak.

Het NUB evalueert aansluitend aan de vergadering van de RvB, het functioneren van het UB en het procesmatig verloop van de vergadering in algemene zin. In 2016 betroffen extra agendapunten met name de nadere invulling van de rol en werkwijze van de NUB's. Voor het intern toezicht verkrijgen de NUB's informatie uit diverse bronnen: vergaderingen van de RvB, periodiek formeel en informeel overleg met de Verantwoordingsorganen, overleg met actuaris en accountant, educatiesessies en informatie door het UB. Belangrijk zijn ook de Audit- en Beleggingsadviescommissie. Alle NUB's hebben toegang tot de stukken van de diverse commissies en van het UB en ook niet-leden wonen af en toe commissievergaderingen bij.

Algemeen oordeel van het Intern Toezicht

Het UB heeft weer een zeer intensief jaar gehad. (Onverwachte) zaken zijn aangepakt met doortastendheid, flexibiliteit en creativiteit. Het UB vertaalt interne en externe ontwikkelingen naar acties die relevant zijn voor het fonds op uitvoeringstechnisch en/of beleidsmatig gebied, waarbij tijdig de dialoog met relevante partijen gezocht wordt. De voorbereiding van beleid, de kwaliteit en tijdigheid van documentatie en

meer algemeen de informatievertrekking aan de RvB is goed.

Naast bijzondere zaken als het vergunningstraject voor oprichting van een APF en het DNB- beleggingsonderzoek, zijn ook de 'standaard' activiteiten weer goed uitgevoerd. Daarbij kan het UB bouwen op een kwalitatief sterke uitvoeringsorganisatie.

De doelstellingen van het bestuur voor 2016 zijn grotendeels gehaald: de vergunning voor het APF Unilever Nederland is verleend, er zijn goede stappen gezet bij de implementatie van de OTB en bij verdere invulling en uitwerking van risicomangement. Uitkomsten op financieel gebied, klanttevredenheidsonderzoek en communicaties zijn goed.

In 2016 heeft de RvB met het oog op de toekomst zeer veel aandacht besteed aan governance- en organisatorische wijzigingen. Het NUB adviseert de RvB terughoudend te zijn met nieuwe wijzigingen en de aandacht weer te verleggen naar de kerntaken van het pensioenbedrijf.

Het fonds is compliant met alle normen in de Code Pensioenfonds.

Uiteraard zijn verdere verbeteringen mogelijk. Deze zijn in belangrijke mate onderdeel van reguliere c.q. lopende processen. Aan het eind van deze rapportage worden de belangrijkste aanbevelingen vanuit het intern toezicht genoemd.

Evenwichtige belangenafweging

Evenwichtige belangenafweging is vanaf 2016 een kerntaak van het bestuur bij ieder agendapunt in de vergaderingen. Met de introductie van de HR-commissie is het zorgen voor kwalitatief goede bestuurders verder versterkt. In combinatie met een open, kritische en constructieve vergadercultuur, zorgt dit dat de belangen van de achterban adequaat kunnen

worden ingebracht. De aanwezigheid van een onafhankelijke voorzitter helpt in het proces. Het NUB constateert dat de evenwichtige belangenafweging goed tot zijn recht komt. Advies aan het UB en aan het bestuur als geheel is te zorgen dat deze afweging ook voldoende (consistent) in de documentatie terugkomt.

Risicomanagement en uitbestedingsbeleid

Het Risk Control Framework functioneert goed en wordt op regelmatige basis geëvalueerd. Positieve ontwikkelingen zijn de invoering van de auditcommissie, de vernieuwde maandelijke dashboardrapportage en de uitbouw van het risicomanagementbeleid tot een integraal risicobeheersingsbeleid. Uninvest Company vervult de belangrijke fiduciaire functie en voert ook het vermogensbeheer uit door middel van mandaten. Conclusie is dat Uninvest over het geheel goed functioneert met goede (financiële) resultaten. In 2016 genomen maatregelen op het gebied van functiescheiding en gemaakte afspraken om kwetsbaarheden op het personele vlak en in de communicatie te verbeteren vergroten het vertrouwen.

Mede in het kader van een self-assessment heeft het UB besloten tot het verplaatsen van een deel van de hosting van IT-systemen van Unilever naar een derde partij. Ook de overige acties uit het self-assessment worden adequaat opgepakt.

Het NUB vindt mede op basis van gesprekken met externe partijen dat het risicomanagement en de interne controle evenals het uitbestedingsbeleid, goed op orde zijn.

Belangrijk is dat processen en controles ook in het denken en doen van de RvB en de uitvoeringsorganisatie nadrukkelijk aanwezig zijn. De organisatie heeft laten zien maatregelen te nemen om het risico op herhaling van fouten en storingen te beperken. Hetzelfde geldt voor de houding t.a.v. uitbestedingsrelaties waar het UB en de RvB een kritische, constructieve invulling aan geven.

Aanbevelingen

De voornaamste aanbevelingen aan het UB zijn:

- geen nieuwe governance- en organisatiewijzigingen op te starten zodat de focus meer kan liggen op de kerntaken van het fonds;
- de dashboardrapportage verder te ontwikkelen mede rekening houdend met eventuele fundamentele aanpassingen in het RCF en gewenste wijzigingen in een stappenplan vast te leggen;
- invulling van de onafhankelijk positie van risicomanagement zowel binnen de eigen organisatie als binnen Uninvest verder vorm te geven;
- opvolging van de afspraken over de uitbestedingsrelatie met Uninvest nauwkeurig te monitoren en mee te nemen in de evaluatie in 2017.

Oordeel Verantwoordingsorgaan

De Raad van Bestuur dient verantwoording af te leggen aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd alsmede over de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het Verantwoordingsorgaan heeft de taak om hier een oordeel over te geven.

Hiertoe heeft de Raad van Bestuur het bestuursverslag 2016, de jaarrekening en de rapportage Intern Toezicht 2016 in concept aan het Verantwoordingsorgaan doen toekomen.

Tot 2015 deelde het Verantwoordingsorgaan haar ervaringen met Progress met de (externe) Visitatiecommissie, die deze als onderdeel van haar eindrapport aan de Raad van Bestuur meenam.

In 2016 hebben de niet-uitvoerende bestuursleden (NUB's) van de Raad van Bestuur deze verantwoordelijkheid overgenomen. Het voorlopige rapport van bevindingen van de NUB's is met het Verantwoordingsorgaan gedeeld. Het Verantwoordingsorgaan heeft tijdens een speciale bijeenkomst hierop aanvullende opmerkingen en aanbevelingen gedaan die in het definitieve rapport zijn meegenomen.

De Raad van Bestuur heeft voorts in een gezamenlijke bijeenkomst met het Verantwoordingsorgaan op 11 april 2017 het uitgevoerde beleid toegelicht. Vragen met betrekking tot de verstrekte stukken en de toelichting zijn ter vergadering beantwoord. Hiervan wordt verslag gedaan in de notulen van deze vergadering.

Gezien de inhoud van de verstrekte documenten, de ter vergadering gegeven toelichting en de verkregen antwoorden op aanvullende vragen is het Verantwoordingsorgaan van oordeel dat de Raad van Bestuur in 2016 de aan haar toebedeelde taken naar

behoren heeft uitgevoerd en daarbij een evenwichtig beleid heeft gevoerd. Het Verantwoordingsorgaan is voorts van oordeel dat de Raad van Bestuur de principes voor goed pensioenfondsbestuur correct naleeft.

Tevens wil het Verantwoordingsorgaan zijn waardering uitspreken naar de Raad van Bestuur en de medewerkers van Progress voor de ondersteuning van het Verantwoordingsorgaan met effectieve bijscholingscursussen en regelmatige informatiebijeenkomsten, naast de formele vergaderingen.

Kerncijfers laatste 10 jaar

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Aantallen deelnemers										
Deelnemers voor wie wordt bijgedragen	2.840	3.108	3.294	3.292	3.418	3.446	3.532	3.621	3.921	4.535
Deelnemers met premievrije aanspraken	6.547	6.612	6.752	6.873	6.938	8.033	8.259	8.512	8.605	8.471
Pensioengerechtigden	12.056	12.146	12.285	12.333	12.434	12.459	12.446	12.480	12.428	12.383
Totaal	21.443	21.866	22.331	22.498	22.790	23.938	24.237	24.613	24.954	25.389
Vermogenspositie										
Fondsvermogen	5.093	4.839	5.008	4.455	4.490	3.909	3.564	3.241	2.776	3.968
Voorziening pensioenverplichtingen	3.914	3.745	3.700	3.204	3.378	3.163	2.833	2.719	2.762	2.402
Dekkingsgraad (nominaal)	130%	129%	135%	139%	133%	124%	126%	119%	101%	165%
Beleidsdekkingsgraad (nominaal)	121%	134%								
Dekkingsgraad (reëel)	99%	105%	102%	106%	99,7%	90%	98%	92%	75%	131%
Premiebijdragen										
Feitelijke premie	-	7,0	28,0	42,2	41,9	43,2	66,9	42,6	2,5	1,1
Waarvan deelnemersbijdrage	-	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	0,9	1
Kostendekkende premie	-	10,0	62,0	48,3	62,6	57,8	42,2	36,7	44,5	65,6
Beleggingsopbrengsten										
	414	2	690	80	700	462	420	589	-1.026	138
Pensioenuitkeringen (netto)										
	-157	-156	-157	-156	-157	-158	-159	-160	-161	-160
Beleggingen										
Vastrentende waarden	2.728	2.553	2.393	2.302	1.694	1.631	1.138	1.129	807	1.151
Aandelen	1.936	1.776	2.270	1.661	1.988	1.712	1.763	1.717	1.319	2.152
Vastgoed	421	513	398	349	331	221	231	239	580	587
Derivaten	20	-231	67	-124	212	210	21	30	22	11
Overige beleggingen	-	0	0	266	436	399	417	248	57	45
Totaal belegd vermogen	5.105	4.611	5.128	4.454	4.661	4.173	3.570	3.363	2.785	3.946
Rendementen (1jaar) in %										
Vastrentende waarden	7,5%	4,2%	11,7%	-1,5%	12,4%	6,7%	8,0%	22,2%	-4,4%	2,0%
Aandelen	9,3%	9,4%	15,4%	24,1%	19,8%	-11,3%	16,3%	37,3%	-42,2%	1,7%
Vastgoed	9,3%	14,1%	18,9%	3,9%	5,5%	2,1%	3,2%	-18,8%	1,2%	12,1%
Totaal (inclusief derivaten en overige beleggingen)	8,9%	0,2%	16,0%	1,9%	18,1%	13,3%	12,7%	22,4%	-26,5%	3,7%

Bijlagen

Bijlage 1 Personalialia per 31 december 2016

Raad van Bestuur

Uitvoerend bestuurders

R.J.J. Kragten
mevrouw J. Kooman
M.W.A. Kaal

Niet-uitvoerend bestuurders

R. Clement
L.J. van Dongen
R. Hommes (voorzitter)
J.E. Jongsma
P. de Lang (plv. voorzitter)
M.G. Roovers
H.U. Post
G. de Zoeten

Bestuurssecretaris

A. den Ouden
D.M. Verburg

Algemene procuratiehouders

J.G. Kerkhof (algemeen secretaris)

Beleggingsadviescommissie (BAC)

mevrouw J. Kooman
G. de Zoeten
R. Clement

Auditcommissie (AC)

L.J. van Dongen
J.E. Jongsma
H.U. Post

Compliance Officer

J.G. Kerkhof

Actuaris

Aon Hewitt

Accountant

KPMG Accountants N.V.

Verantwoordingsorgaan

Mevrouw E. Christ (G)
L.C.M. Gloudemans (W)
G.F.M. Grosfeld (W)
J.A. Heemskerk (G)
J.L.W. de Jong (G)
M. Koler (W)
J. Nieuwenhuis (G)
N. Overbeeke (G)
C.F. Sluis (U)
J. Story (U)
D.A. Toet (G)
G. Tuinenburg (W)
P.C. van de Watering (G)
Vacature (G)

(G) = Gepensioneerdenleden

(U) = Unilever

(W) = Werknemersleden

Bijlage 2 Hoofdpijnen pensioenregeling 2016

Hoofdpijnen Pensioenreglement 2007

Tot 1 april 2015 bouwden medewerkers van Unilever pensioen op bij Progress op basis van het Pensioenreglement 2007. De op het middelloonsysteem gebaseerde pensioenregeling is op 31 december 2006 van kracht geworden en verzekert alle medewerkers van Unilever Nederland die geboren zijn vanaf 1950 van een ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen. Medewerkers betalen in 2016 een premie van een 3% over de pensioengrondslag tot een salaris van € 101.146.

Vanaf 1 april 2015 bouwen actieve deelnemers verder aan hun pensioen bij het Unilever-pensioenfonds Forward.

Ouderdomspensioen

De deelnemer bouwt jaarlijks 1,875% op van zijn pensioengrondslag in dat jaar. De pensioengrondslag is het all-in jaarsalaris verminderd met de franchise van € 13.075 per jaar. Deze pensioenopbouw gaat uit van pensioenleeftijd 67.

Partnerpensioen en wezenpensioen

Het partnerpensioen is op kapitaalbasis verzekerd en bedraagt 70% van het ouderdomspensioen. Het wezenpensioen bedraagt per kind 20% van het partnerpensioen en is in totaal maximaal gelijk aan het partnerpensioen. Deelnemers kunnen een eventueel Anw-hiaat bij Progress verzekeren in de vorm van Aanvullend Anw-pensioen.

Arbeidsongeschiktheids-voorzieningen

Het arbeidsongeschiktheidspensioen bedraagt 70% van het salaris boven een drempel van € 55.608 per jaar. Dit pensioen gaat in op het moment dat er recht is op een WIA-uitkering. Gedurende dit recht wordt ook de pensioenopbouw premievrij voortgezet.

Keuzes bij pensionering

De deelnemer kan tegen een volledige actuariële korting eerder met pensioen dan leeftijd 67. Daarbij kan door inlevering van ouderdomspensioen een overbruggingspensioen tot de AOW leeftijd worden ingekocht als compensatie voor het ontbreken van de AOW. Daarnaast kan de deelnemer bij pensionering ervoor kiezen de verhouding tussen het ouderdomspensioen en het partnerpensioen te wijzigen. En hij heeft de mogelijkheid eerst een periode meer pensioen te ontvangen en daarna minder. Andersom is ook mogelijk.

Indexatie voor de actieve deelnemers

Gedurende de deelname aan de pensioenregeling verhoogt Progress ieder jaar op 1 januari het opgebouwde basispensioen met de CAO-loonontwikkeling bij Unilever. Deze loonindexatie is tot 1 januari 2015 onvoorwaardelijk, dus niet afhankelijk van de financiële positie van Progress. Vanaf 1 januari 2015 wordt de indexatie voorwaardelijk.

Indexatie voor de gepensioneerden

De indexatie van de ingegane pensioenen vindt plaats op basis van de afgeleide Consumenten-prijsindex, mits de financiële positie van het fonds dit toelaat.

Bijlage 3 Strategische benchmarkbeschrijving

Asset Categorie	Benchmark
Beursgenoteerde aandelen	Customized aandelen benchmark
Vastrentende waarden	Customized vastrentende waarden benchmark
Onroerend goed	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Private equity	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
ESG Value Creation	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Commodities	S&P GSCI Official close Index Total Return Hedged
Cash	Eonia - 25 bp
Beursgenoteerde Aandelen	
Global Defensive	Russel Developed Defensive net index
<i>Global Alpha:</i>	
Continentaal Europa	MSCI Europe ex UK Total Return Net Dividends Reinvested
Verenigd Koninkrijk	FTSE UK Series All-Share Total Return Gross Dividends Reinvested
Verenigde Staten	Russel 1000 Total Return Gross Dividends Reinvested
PACIFIC	MSCI Pacific Total Return Net Dividends Reinvested
Europa Small Cap	EuroMoney Smaller Caps Total Return Net Dividends
Verenigde Staten Small Cap	Russell 2000 Value Total Return Gross Dividends Reinvested
Emerging Markets	MSCI Emerging Markets Total Return Net Dividends Reinvested
<i>Global ESG:</i>	
Europa	Dow Jones Sustainability Europe Developed Diversified Ntr
Verenigde Staten	Dow Jones Sustainability North America Index
Vastrentende Waarden	
Wereldwijde Staatsobligaties	BoA/ML Custom Index (Bloomberg: Q771) (100% hedged)
Euro Credits	BoA/ML Euro Non-Sovereign Index
Nederlandse Hypotheken	Bloomberg/EFFAS Bond Indices Netherlands Govt All>1 Year Total Return index + 100 bps annualised
Europese Senior Loans	Credit Suisse Western European Leverage Loan Index All Denominations
High Yield Bonds	BoA Merrill Lynch Global High Yield constrained index
Emerging Markets	50% JP Morgan EMBI Diversified Hedged + 50% JP Morgan GBI-EM Global Diversified Composite
Onroerend Goed	
Indirect onroerend goed	Portefeuillerendement is benchmarkrendement hedged

Colofon

Een uitgave van Stichting Algemeen Pensioenfonds
Unilever Nederland 'kring Progress'

Bezoekadres

Unilever deBrug
Nassaukade 5
3071 JL Rotterdam

Postadres

Postbus 2071
3000 CB Rotterdam

Telefoon 010 4394937

E-mail Pensioen.infolijn@unilever.com
Internet www.unileverpensioenfonds.nl

Tekst

A-vier Communicatie, Amsterdam

